

D.

*'Een
uitdagende
leeromgeving
voor talent'*

O P L E I D I N G S P L A N

2014

Voorwoord

‘Waar leraren leren, leren leerlingen beter’

De eisen die worden gesteld aan leraren en de opleiding tot leraar in het voortgezet onderwijs zijn aan verandering onderhevig. De maatschappelijke context waarbinnen scholen en opleidingen werken is dynamisch en stelt steeds weer nieuwe eisen aan school en leraar. Leraar worden kent daarom ook veel facetten. Lesgeven, contacten met ouders maar ook studeren en nadenken zijn voorbeelden daarvan, evenals het doen van onderzoek dat relevant is voor de student én voor de school. Samen vormen ze de pijlers onder de AONHW.

De AONHW wil een uitdagende leeromgeving bieden aan talentvolle studenten die verdieping zoeken in hun opleiding. Door naast het leren in de beroepspraktijk ook onderzoek te doen dat relevant is voor de student, de school en de schoolontwikkeling, leert de student niet alleen de onderwijspraktijk kennen, maar ook reflecteren op hoe hij deze kan verbeteren en verdiepen.

Binnen de AONHW maken studenten dus deel uit van onderzoekende scholen. Op deze scholen wordt hard gewerkt aan een onderzoekende en lerende cultuur. De student heeft vanaf het begin een duidelijke plek binnen het schoolteam. Omdat samen leren een toegevoegde waarde heeft, maken reflectiemomenten, intervisiebijeenkomsten en discussies over ontwikkeling een belangrijk onderdeel uit de beroepsopleiding van de AONHW.

Onderwijskwaliteit en onderwijsopbrengsten worden continu en kritisch gevolgd. Door als scholen en opleidingsinstituten nauw samen te werken, zorgt de AONHW voor een opleiding waarvan de inhoud en de eindkwalificaties aansluiten op de onderwijspraktijk van nu. Zo zorgen we er samen voor dat studenten worden toegerust om na het afronden van hun opleiding zelfstandig als leraar aan het werk te kunnen gaan.

Met gepaste trots beschrijven wij in dit opleidingsplan onze opleiding. Het geeft een overzicht van wat onze visie op opleiden is en wat onze ambities zijn, hoe wij de opleiding hebben vorm gegeven en het maakt zichtbaar hoe wij hiermee aansluiten op de landelijke eisen die worden gesteld aan deze vorm van opleiden van nieuwe generaties leraren.

Arjan Dijkstra, regievoerder.

Alkmaar, juni 2014

Inhoud

---

1. Inleiding	6
2. Missie en visie	8
3. De Opleidingsschool	11
3.1 Scholen en de opleidingen werken samen	11
3.2 Werkplekleren en competentieontwikkeling	11
3.3 Eisen en randvoorwaarden bij leerwerkactiviteiten	12
3.4 Leerwerk- en opleidingsplaatsen	14
3.5 Begeleidingsstructuur	15
3.6 Portfolio en reflectie	15
3.7 Beoordeling	16
3.8 Schema opleiden in de school	16
4. Opleidingstrajecten	18
4.1 Algemeen	18
4.2 Trajecten	18
5. Studenten maken kennis met de Opleidingsschool	21
5.1 Voorbereiding	21
5.2 Het intakegesprek voor studenten	21
5.3 Plaatsing student	21
5.4 Werving en selectie	21
5.5 Aanstellingsbeleid en honorering	22
6. Onderwijsprogramma studenten	26
6.1 Curricula instituten - beknopt overzicht	26
6.2 Algemene beroepsvoorbereiding (ABV)	43

7. Onderzoekprogramma studenten	47
7.1 Visie op onderzoek	47
7.2 Onderzoekthema's	48
7.3 Onderzoekslijnen instituten	48
7.4 Resultaten van het onderzoek	53
7.5 Taken en verantwoordelijkheden van de student	53
8. Organisatiestructuur	55
8.1 Opleidingsschool in structuur	55
8.2 Onderzoek in structuur	56
9. Afstemming en communicatie	58
9.1 Samenwerkingsovereenkomst	58
9.2 Afstemming en communicatie	58
10. Relevante contacten	60
11. Overzicht documenten en instrumenten OidS	63

H 1

Inleiding

1. Inleiding

Opleiden in de school is een samenwerkingsproject van de lerarenopleidingen en scholen voor voortgezet onderwijs. Daarin zijn we gezamenlijk verantwoordelijk voor en eigenaar van het opleiden van leraren in het eerste en tweedegraads gebied.

De Academische Opleidingsschool Nood-Holland West (AONHW¹) is een samenwerkingsverband met de partnerscholen voor voortgezet onderwijs: CSG Jan Arentsz te Alkmaar, Kaj Munk College te Hoofddorp, Eerste Christelijk Lyceum te Haarlem, Petrus Canisius College te Alkmaar, het Trinitas College te Heerhugowaard en het Jac. P. Thijsse College te Castricum en de instituten voor de lerarenopleiding: Vrije Universiteit (Universitaire Lerarenopleiding), Hogeschool van Amsterdam (Onderwijs en Opvoeding), Hogeschool van Amsterdam (Academie voor Lichamelijke Opvoeding), Hogeschool Inholland (Onderwijs, Leren en Levensbeschouwing) en de Universiteit van Amsterdam (Interfacultaire Lerarenopleidingen)².

Binnen het samenwerkingsverband is er, vanuit het perspectief van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het opleiden van studenten, sprake van een duidelijke rolverdeling. De rollen die de beide instituties spelen is verschillend maar dat wil niet zeggen dat zij los van elkaar worden gespeeld. In het opleidingsprogramma is er zowel aandacht voor wat school en instituut verbindt, als voor de verschillen tussen beide waar het gaat om leerprocessen van leraren in opleiding en de consequenties voor opleiders en begeleiders. Deze consequenties worden besproken en vorm en inhoud gegeven door instituutopleiders en schoolopleiders die daardoor de brugfunctie tussen school en instituut vervullen.

Op het opleidingsinstituut krijgen studenten theoretische en empirische kennis aangereikt die hen helpt de leraarspraktijk te (gaan) begrijpen en als leraar te gaan denken. Het oefenen van specifieke vaardigheden ondersteunt hen bij het leren handelen. Gezamenlijke analyse van en systematische reflectie op betekenisvolle praktijkervaringen, ook in de vorm van praktijkgericht onderzoek, draagt bij aan het ontwikkelen van het oordeelsvermogen en de mogelijkheden van de

student zijn handelen als leraar te verantwoorden. Leraar worden is op de lerarenopleiding gebaseerd op activiteiten binnen een gedeeld leerplan met ruimte voor individuele ontwikkeling, zoals in de school geïmplementeerd wordt.

Op de Opleidingsschool participeren leraren in opleiding in alle aan het leraarsberoep gerelateerde activiteiten. Op basis hiervan leren zij het beroep in de praktijk kennen, als beroepsbeoefenaar te handelen en te redeneren en een identiteit als leraar te ontwikkelen. Op basis van de leervraag van de leraar in opleiding, de leernoodzaak vanuit het instituut en de mogelijkheden van de school, wordt met een leraar in opleiding een individueel leertraject vorm gegeven dat is opgebouwd uit gedeelde momenten met collega's (in opleiding), opleiders (van school en instituut) en dagelijks begeleiders. Bijeenkomsten voor (groepen) leraren in opleiding op school hebben vaak de vorm van begeleidde intervisie of inhoudelijke bijeenkomsten rondom relevante opleidingsthema's.

Opleidingsdidactiek en begeleidingsvormen van het instituut en de school worden vaak met dezelfde termen aangeduid maar de invulling kan, door de verschillen in context tussen school en instituut, verschillen. De doelen - gerelateerd aan de professionele en persoonlijke ontwikkeling van de student - zijn wel vaak hetzelfde of in ieder geval congruent met elkaar. Uiteindelijk leveren beide opleidingswegen de leraar in opleiding voldoende mogelijkheden om zich te ontwikkelen tot een start-bekwame leraar conform de eisen van respectievelijk SBL (Stichting Beroepskwaliteiten Leraren) en Dublin descriptors.

Toetsing en beoordeling van de leraar in opleiding vindt op verschillende manieren en momenten plaats. Ook hier spelen school en instituut een eigen maar samenhangende rol. Zoveel mogelijk wordt in de toetsing zowel het handelen en redeneren in de praktijk als het redeneren over de praktijk centraal gesteld. Het portfolio kan daarbij het toetsing- en beoordelingsinstrument bij uitstek zijn. Daar waar generieke specifieke kennisaspecten van belang zijn, worden deze afzonderlijk getoetst.

¹ www.aonhw.nl

² Voor de samenwerkingsovereenkomst zie 'Het Partnerschap AONHW 1' - bijlage

H 2

Missie en Visie

2. Missie en Visie³

MISSIE

De Academische Opleidingsschool Noord-Holland West is een professionele leergemeenschap waarin alle betrokken actoren elkaar inspireren en waar onderwijzen, leren, opleiden, reflectie op het beroep, ontwikkelingsgericht onderzoek, organisatieontwikkeling, kenniscirculatie en innovatie hand in hand gaan. De AONHW is een inspirerende leer- en onderzoekomgeving voor studenten, maar ook voor het personeel van alle partners. Het is daarmee een zeer goede plaats om nieuwe leraren op te leiden. De AONHW leidt studenten op voor scholen voor voortgezet onderwijs in de regio en werkt samen met en deelt kennis met andere Opleidingsscholen, scholen en instituten.

Onze gemeenschappelijke missie is het opleiden en afleveren van voldoende startbekwame eerste- en tweedegraadsdocenten, die beschikken over een ruime mate van vakmanschap en meesterschap en gericht zijn op ontwikkeling van hun professionele rol.

VISIE

Opleiden in de school

In de moderne Opleidingsschool lopen het leren op het opleidingsinstituut en het leren in de onderwijspraktijk in elkaar over in uitdagende leeromgevingen voor onderwijstalent. Dit biedt studenten de kans hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen in de dagelijkse praktijk van het onderwijs en onderdeel te zijn van een lerende school. Zij kunnen zo al tijdens hun studie bijdragen aan goed onderwijs voor leerlingen in het voortgezet onderwijs.

Voor het opleiden van goede en succesvolle leraren willen we kennis en inzichten van het opleidingsinstituut verbinden met de dynamische leeromgeving van de school. Hierdoor krijgen we beter toegerust personeel voor de verschillende lerarenfuncties. Het maken van een gezamenlijk onderwijsprogramma met een duidelijke en strakke organisatie, waarin rollen, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd, vergt veel tijd en inspanning van alle partners.

Opleiden in de school betekent ook het voortdurend professionaliseren van de eigen organisatie. Het gaat uiteindelijk om het vergroten en waarborgen van de kwaliteit en beschikbaarheid van (nieuw) onderwijzend personeel en aankomend nieuw benoemd en (meer) ervaren personeel. Om onze doelstelling “Een uitdagende leeromgeving voor talent” waar te kunnen maken, is het van groot belang dat aankomende leraren zich gedurende hun opleidingstijd kunnen oriënteren en oefenen op scholen met verschillende schoolculturen en onderwijsomgevingen. Om die reden is een nauwe relatie en samenwerking met de partners van doorslaggevend belang.

Onderzoek in de school

De ‘academische kop’ vormt de sluitsteen voor een volwaardige Opleidingsschool. De rijke context voor deze uitdagende leeromgeving voor talent komt vooral tot stand door het doen van onderzoek en door de verbinding met vernieuwing en verbetering van het onderwijs (schoolontwikkeling):

1. onderzoek binnen de Academische Opleidingsschool is een professionaliseringsmiddel dat bijdraagt aan de verbetering van de kwaliteit van de leeromgeving van leerlingen, (aanstaande) leraren en lerarenopleiders;
2. onderzoek moet bijdragen aan:
  - Kennisontwikkeling. Het onderzoek draagt bij aan de ontwikkeling van verschillende soorten kennis die in alle gevallen direct is gerelateerd aan de verbetering van leeromgevingen en daarmee aan de vragen waar scholen en opleiding zich voor gesteld zien;
  - Eigenaarschap. Onderzoek doen is een manier om de professionele ruimte en professionele verantwoordelijkheid van leraren(opleiders) vorm te geven. Delen (en ‘collectief vermenigvuldigen’) van ontwikkelde kennis is onlosmakelijk verbonden met eigenaarschap;
3. onderzoek is gericht op verandering en de verantwoording daarvan.

³ Voor de volledige tekst van onze missie, visie en ambities – zie ‘Het Partnerschap AONHW 1’, hoofdstuk 2.

De toekomstige leraar zal al tijdens zijn opleiding onderzoekvaardigheden en een onderzoekende attitude moeten opdoen en zal deze gedurende zijn/haar professionele loopbaan verder moeten blijven ontwikkelen. Doelgroepen van de Academische Opleidingsschool zijn naast de studenten, dan ook de docenten op de scholen en de lerarenopleiders van de betrokken instellingen.

Een belangrijk en onderscheidend kenmerk van de Academische Opleidingsschool is dat traditionele grenzen tussen verschillende vormen van onderzoek en de daarmee verbonden verschillende kennisopbrengsten, worden verkleind. Onderzoek, gekoppeld aan schoolontwikkeling en innovatie, geeft de Academische Opleidingsschool een extra dimensie: de leeromgeving is nog aantrekkelijker en uitdagender. Onderzoek is een daarbij gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle partners.

De Academische Opleidingsschool Noord-Holland West kent een eigen onderzoeksprogramma, waarin de onderzoeksactiviteiten van de verschillende actoren met elkaar zijn verbonden. De Academische Opleidingsschool Noord-Holland West hanteert voor (de invulling van) het onderzoek de volgende uitgangspunten:

1. het onderzoek wordt gestuurd door de beoogde schoolontwikkeling en organisatieontwikkeling van de betrokken scholen voor voortgezet onderwijs en door het onderzoek dat door de betrokken instituten wordt verricht;
2. onderzoek wordt georganiseerd rond thema's die zijn afgeleid zijn van voornoemde onderzoekagenda's van scholen en instituten. Onder de paraplu van dit thema kan een veelheid van kleinere en grotere onderzoeken worden georganiseerd. Ieder onderzoek draagt bij aan kennis over het thema;
3. bij de vaststelling van de onderzoeksthema's is de schoolontwikkeling leidend, met als randvoorwaarden dat minimaal één van de betrokken instellingen in een eigen onderzoeksprogramma kennis over het betreffende thema ontwikkelt en dat het thema de ruimte biedt voor het verrichten van studentonderzoek;
4. het onderzoek heeft een meerwaarde voor degene die onderzoek doet, de opleidingsscholen, de opleidingsinstituten en de regio (brede thema's!);
5. resultaten van onderzoek worden in de Academische Opleidingsschool en in de scholen (zoveel mogelijk) gebruikt/verduurzaamd;
6. onderzoek gebeurt zoveel mogelijk in teamverband zodat ook de competentie "samenwerken" (verder) wordt ontwikkeld.

H 3

De Opleidingsschool

3. De Opleidingsschool

3.1 Scholen en de opleidingen werken samen

Het opleiden in de school richt zich in belangrijke mate op het werkplekleren van de studenten van lerarenopleidingen. De school en het opleidingsinstituut werken daarbij intensief samen.

In de Opleidingsschool werken scholen met de lerarenopleidingen aan:

- leren werken in de actuele schoolpraktijk
- specifieke leerwerktaken
- professionele ondersteuning van toekomstige docenten door getrainde vakbegeleiders;
- intervisie met studenten en/of docenten;
- onderhouden van intensief contact met elkaar.

De leraar in opleiding krijgt meer en vooral professionele begeleiding op maat bij het werkplekleren. Veel leraren in opleiding volgen een duaal traject. Dit betekent dat zij naast de vanuit de opleiding verplichte activiteiten ook betaalde werkzaamheden verrichten voor de school. Duale studenten krijgen een leerarbeidsovereenkomst voor acht uur in de week gedurende tien maanden. Doordat de studenten op

de werkvloer onder andere leraren assisteren bij diverse onderwijstaken, doen zij veel ervaring op en kunnen zo beter werken aan de ontwikkeling van hun vaardigheden voor het beroep van leraar. De studenten maken een stageplan en werken competentiegericht aan hun persoonlijke ontwikkeling. Minstens één keer per maand komen alle (duale) studenten bij elkaar voor scholing en regelmatig vinden er intervisiebijeenkomsten plaats. Lio's (leraar in opleiding) en dio's (docent in opleiding) komen ook bijeen tijdens de nieuwe docentenbijeenkomsten.

De opleidingsinstituten zijn de afgelopen jaren hun opleidingsprogramma's gaan afstemmen op de combinatie van werken en leren van studenten in de school. De Opleidingsschool houdt zich vooral bezig met de vraag tot welke competenties⁴ zij leraren vanuit haar eigen visie en praktijk willen opleiden. De rolverdeling tussen instituut en school is dus aan het veranderen, maar beide partners blijven ook hun specifieke insteek en verantwoordelijkheid houden.

3.2 Werkplekleren: ontwikkeling docentcompetenties en beroepsrollen

De lerarenopleidingen richten zich op de ontwikkeling van de competenties en beroepsrollen⁵. Uitgangspunt zijn daarbij de zeven competenties en de daaruit afgeleide bekwaamheidseisen, die zijn vastgelegd in de wet BIO (Beroep in het Onderwijs). Deze competenties zijn:

1. Interpersoonlijk competent.
2. Pedagogisch competent.
3. Vakinhoudelijk en didactisch competent.
4. Organisatorisch competent.
5. Competent in het samenwerken met collega's.
6. Competent in het samenwerken met de omgeving.
7. Competent in reflectie en ontwikkeling.

Het competentiegericht leren krijgt vorm doordat de student leert om in toenemende mate zelf zijn ontwikkeling te sturen met behulp van een Persoonlijk OntwikkelingsPlan (POP). Verder werkt de student met een digitaal portfolio waarin hij de ontwikkeling van zijn competenties zichtbaar maakt aan de hand van reflecties, feedback, voorbeelden van eigen producten, enzovoort. Het POP speelt een belangrijke rol bij het invullen van het leerwerktraject.

Naast de vakinhoud en de vakdidactiek, de algemene pedagogische, onderwijskundige en didactische thema's en het afstudeerproject, is veel tijd gereserveerd voor het werkplekleren. Daaronder wordt verstaan: werken en leren in de onderwijspraktijk, ondersteund vanuit de opleiding

⁴ Bepaalde combinatie van kennis, vaardigheden en houdingen die aansluit bij de eisen die aan een functie gesteld worden.

⁵ De VU heeft vijf rollen afgeleid van de SBL-competenties: ontwerper en uitvoerder van onderwijs, pedagoog, teamlid en professional.

en de school. Het uitvoeren van het werkplekleren noemt de Hogeschool van Amsterdam, domein Onderwijs en Opvoeding (HVA O&O) een leer-werktraject, bij de andere partnerinstituten heet dit de stage of het praktijkdeel. Bij de uitvoering van de leerwerktaken wordt de student begeleid door de schoolopleider en de vakbegeleiders. De schoolopleider richt zich samen met de instituutsopleider op de algemene competentieontwikkeling van de student. De vakbegeleider richt zich op het ontwikkelen van de vakdidactische competenties. De schoolopleider en de instituutsopleider bieden de vakbegeleiders steun zowel bij de begeleiding als bij het ontwikkelen van geschikte leerwerktaken of opdrachten.

Uitgangspunten voor het werkplekleren en competentieontwikkeling in de AONHW zijn:

- De student krijgt andere mogelijkheden om te leren dan in het verleden. Hij verricht leer-werktaken in de school. Kenmerkend voor deze taken is dat het verrichten hiervan ondersteunend is voor de competentie-ontwikkeling van de student en betekenisvol werk voor de school oplevert.
- De student heeft een andere ondersteuning. Studenten, zowel voltijd als deeltijd uit alle jaren, van de educatieve minor en zij-instromers worden begeleid door een instituutsopleider en een schoolopleider. Die werken daarbij intensief samen met de vakbegeleider van de school. Zij vormen een opleidingstrio in de school.
- De school- en instituutsopleider sturen het ontwikkelen van leerwerktaken aan. De inhoud van deze taken varieert per student en per sectie, evenals de wijze waarop de vakbegeleiders in de school betrokken zijn bij het ontwikkelen en uitvoeren. De vakbegeleiders richten zich vooral op de vakdidactische competenties.

3.3 Eisen en randvoorwaarden bij de leerwerkactiviteiten op school

Leren leraar worden op school

De verschillende leeractiviteiten van de studenten krijgen op de eerste plaats vorm door de mogelijke, bij het leraarsberoep passende, activiteiten waaraan zij actief deelnemen. Sturing vindt op verschillende manieren plaats: door de leervragen van de studenten (zelfsturing), in de vorm van instituutsopdrachten (taken) die verschillende vormen kunnen aannemen (instituutsturing) en door de eisen van het werk zelf (werkpleksturing).

De deelname van de student aan de verschillende activiteiten kan meer of minder perifeer zijn. Dat wil zeggen dat de activiteiten passen bij het ontwikkelingsstadium van de student en dat passende begeleiding⁶ geboden wordt. Zo komen studenten in hun leertraject voortdurend in aanraking met de complexiteit van het beroep, maar leren zij niet alleen te handelen op het niveau dat ze op dat moment beheersen, maar ook op een niveau dat ze zelfstandig

nog niet aankunnen. Door de begeleiding geleidelijk te verminderen, kunnen studenten in toenemende mate zelfstandig als leraar gaan handelen.

Begeleiding op school is niet alleen gericht op het leren handelen als leraar maar evenzeer op het pedagogisch-didactisch redeneren, dat zo eigen is aan het leraarsberoep. Afstemming met hetgeen op de lerarenopleiding aan de orde komt is daarbij noodzakelijk. Wel zal op de school de taal die in de begeleiding gehanteerd wordt meer verbonden zijn met praktijkkennis dan de taal op het instituut, waarin formele kennis over leren en onderwijzen een meer dominante rol speelt. Instituutsopleiders op school spelen samen met schoolopleiders een cruciale rol in het verbinden van school en instituut.

⁶ Er zijn veel verschillende termen in omloop om de opleiders en begeleiders van leraren in opleiding mee te duiden. Instituutsopleiders en vakdidactici vinden we op de instituten. Aan iedere school is bovendien een instituutsopleider (of relatiebeheerder) verbonden: de instituutsopleider op school. Op school zijn actief: schoolopleiders (die o.h.a. voldoen aan dezelfde beroepsstandaardeisen van de Velon als de instituutsopleiders), vakbegeleiders of schoolpracticum docenten (docenten in hetzelfde vak als de student belast met de dagelijkse begeleiding), werkbegeleiders (minder verbonden aan begeleiden voor specifieke vak(didactische) inhoud).

Mogelijkheden om in de dagelijkse praktijk te participeren:

1. Onder afnemende begeleiding uitvoeren van taken die horen bij het beroep van docent.

De school(opleider) zorgt er, samen met de dagelijks begeleider, voor dat het deelnemen aan de praktijk kan gebeuren op een manier die past bij het ontwikkelingsstadium van de student. Dat wil zeggen in een opbouw is in moeilijkheid en complexiteit, en dat er steeds sprake is van een duidelijke oriëntatie op de gehele taak voordat aandacht wordt gegeven aan specifieke deelaspecten. Concrete voorbeelden van een dergelijke opbouw zijn: de activiteiten binnen de les, de keuze van de lokalen waarin studenten werken, de aard van de problemen waar studenten mee geconfronteerd worden (van leerlingen, van hun ouders). Daarnaast kunnen specifieke opdrachten gegeven worden met betrekking tot lesvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie, contact met leerlingen of hun ouders, contact met anderen in de school, et cetera.

2. Studenten werken in de school aan 'grote' opdrachten.

Het gaat hier om een divers aantal 'grote' opdrachten waarmee de leraar in opleiding op school kan werken aan het verwerven van de SBL-bekwaamheden of aspecten daarvan. Een 'grote' opdracht kan bestaan uit een aantal kleinere samenhangende opdrachten. Activiteiten onder 1 kunnen deel uitmaken van deze opdrachten. Deze opdrachten vormen de basis van het portfolio van de student. Opdrachten worden in samenspraak geformuleerd door instituutsopleiders, schoolopleiders en vakbegeleiders.

3. Activiteiten gericht op (leren) reflecteren, het ontwikkelen van collegiale ondersteuning en samen leren.

Deze activiteiten hebben de vorm van intervisiebijeenkomsten waarin specifiek aandacht is voor de ontwikkeling van reflectievaardigheden en de verbinding met concerns van de individuele student. De basis hiervoor zijn de activiteiten (al dan niet opgenomen op video) op de werkplek van de betreffende student. Daarnaast is er aandacht voor de wederzijds ondersteuning van dit reflectieproces en de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van collegiale ondersteuning en op het samen leren. Begeleiders en docenten kunnen hier, met name in de eindfase van de opleiding, een actieve rol spelen als medelersenden. Belangrijk is de omvang en samenstelling van de groep studenten.

4. Studenten werken in school, samen met leraren, aan opdrachten gericht op het (leren doen van) onderzoek aan de eigen praktijk.

De basis voor deze activiteiten wordt in de Academische Opleidingsschool gevormd door de gezamenlijke onderzoekagenda van de AONHW. Onderwerpskeuze is gebaseerd op de belangstelling van de student en de specifieke invulling per school van de gezamenlijke thema's. Dit wordt verder in hoofdstuk 7 uitgewerkt.

5. Samenhang tussen het leerplan op school en de leerplannen van de instituten.

De intensieve samenwerking tussen instituutsopleiders en vakdidactici, schoolopleiders, vakbegeleiders en werkbegeleiders maakt dat in toenemende mate duidelijk wordt wat en hoe studenten leren op school en wat op het instituut. Dat betekent dat leeractiviteiten op het instituut steeds beter afgestemd kunnen worden op de leeractiviteiten binnen de school en andersom. Daardoor wordt de opleiding uiteindelijk flexibeler en afgestemd op de leerbehoeften van de student en de opleidingsmogelijkheden van de Opleidingsschool.

3.4 Leerwerk- en opleidingsplaatsen

Leerwerkplaatsen

Bij leerwerkplaatsen maken we het onderscheid tussen duale en reguliere plaatsen.

Een student in een duaal traject is per week twee dagen in stage, waarvan acht uur als schoolassistent. De duale student werkt met een leerarbeidsovereenkomst. Gemiddeld eens per maand is een bijeenkomst waar onderdelen van de opleiding worden verzorgd.

Een reguliere leerwerkplaats is een niet-betaalde stage. Deze leerwerkplaats kan variëren in tijd en omvang, afhankelijk van het traject van de student en het opleidingsinstituut. De opleiding, de student en de school tekenen een leerwerkovereenkomst of -contract.

De duale en niet-duale studenten worden begeleid door de instituutsopleider, een schoolopleider en een vakbegeleider.

Opleidingsplaatsen

Hoogwaardige opleidingsplaatsen zijn als experiment in 2007 op de partnerschool Jan Arentsz ingevoerd met de bedoeling dit experiment in de loop der jaren te verbreden naar de andere partnerscholen. Door het structurele lerarentekort en het tekort in het aanbod van met name 1e graads-studenten in verschillende vakken is het de laatste jaren moeilijk gebleken deze opleidingsplaatsen te handhaven. Het experiment is tijdelijk stopgezet. Het voornemen is medio 2016 wederom opleidingsplaatsen aan te bieden.

De opzet van hoogwaardige opleidingsplaatsen is als volgt: In één tot twee jaar wordt in een postdoctoraal traject of in de laatste fase van de tweedegraads lerarenopleiding (vierde, soms al derde jaar) de student op een structureel in de formatie verankerde opleidingsplaats voorbereid op de zelfstandige beroepsuitoefening als beginnend

docent. Onderdeel van dit opleidingsprogramma is een praktijkonderzoek dat gekoppeld is aan onderwijsontwikkeling.

De universitaire student die leraar wil worden, meldt zich aan bij de universitaire postdoctorale opleiding en krijgt dan (mogelijk) een opleidingsplaats aangeboden, waarop gesolliciteerd kan worden. In de Opleidingsschool doorlopen de dio's, begeleid door een senior-vakbegeleider een continu opleidingsprogramma op school en op het instituut. Verder zal de dio met toenemende zelfstandigheid tien klokuren per week onderwijs (waaronder lessen) verzorgen voor leerlingen. In een tweede jaar zal dit uitgroeien tot vijftien klokuren. De dio krijgt hiervoor een brutosalaris per maand (excl. eindejaars- en vakantie-uitkering) en een vergoeding van de reis- en studiekosten.

Na deze twee jaar verlaat de beginnend leraar, na een 'meesterproef', de opleidingsplaats om zelfstandig zijn of haar beroep uit te oefenen op een school. De opleidingsplaats is daarna beschikbaar voor een andere student.

Er wordt naar gestreefd om voor alle vakken op de scholen van de AONHW voor zowel dio's als lio's ten minste één opleidingsplaats aan te bieden. Opleidingsplaatsen kunnen, bijvoorbeeld vanwege specifieke onderwijskenmerken, ook op andere gekwalificeerde scholen verzorgd worden. In de tweedegraads opleiding is de opleidingsplaats beschikbaar in het vierde jaar van de studie, na het afleggen van de proef voor de lio-bekwaamheid. De student verzorgt dan zelfstandig 10 klokuren onderwijs. De lio krijgt hiervoor een vergelijkbaar brutosalaris per maand als dio's en een vergoeding van de reis- en studiekosten.

3.5 Begeleidingsstructuur

Elke school heeft meerdere gekwalificeerde en geregistreerde schoolopleiders. Elke student heeft een schoolopleider en een vakbegeleider, en indien de lio/dio een praktijkonderzoek verricht een onderzoekbegeleider. Tevens is aan elke school een instituutsopleider van elk der partnerinstituten verbonden. De schoolopleiders hebben elk een groep studenten onder hun hoede. Eén van de schoolopleiders vervult de functie van coördinerende schoolopleider. Deze onderhoudt het contact met de andere coördinerende schoolopleiders binnen de AONHW, met de onderzoekcoördinator en onderzoeksbegeleiders en met het directielid die opleiden in

de school in portefeuille heeft. Er zijn wekelijks contacturen met studenten. Deze bijeenkomsten bestaan uit opleidingsuren en intervisie uren en worden door de schoolopleiders per locatie verzorgd.

De vakbegeleider en de schoolopleider hebben regelmatig contact en voeren tenminste een startgesprek, tussenevaluatie en eindgesprek. Tussendoor is het contact afhankelijk van de gebeurtenissen. Zij voeren samen met de student het POP-gesprek, dit geldt ook voor het bijgestelde POP naar aanleiding van de tussenbeoordeling. Een open en transparante communicatie staat in alle gevallen voorop

3.6 Portfolio en reflectie

Portfolio⁷

De student is verantwoordelijk op orde houden van het portfolio en de organisatie van de feedback. Dit gaat in samenwerking met de schoolopleider en de vakbegeleider. De schoolopleider informeert regelmatig naar de stand van zaken en de mentor (opleidingsinstituut) houdt in de gaten of het portfolio up-to-date is en stuurt bij als dat niet het geval is. Verslagen worden voorzien van opmerkingen of onderwerpen komen op intervisie terug. De vorm van verslaglegging kan variëren, afhankelijk van de voorkeur van de student, de mentor opleiding enz.

Reflectie

De student kijkt geregeld terug naar wat hij aan het doen is en wat dat met hem doet, kortom hij reflecteert op zijn persoon en op zijn handelen. De student schrijft een reflectieverslag waarin ook feedback van de vakbegeleider is opgenomen. In regulier begeleidingsoverleg tussen de student en de coördinerende schoolopleider komen de reflectieverslagen aan de orde.

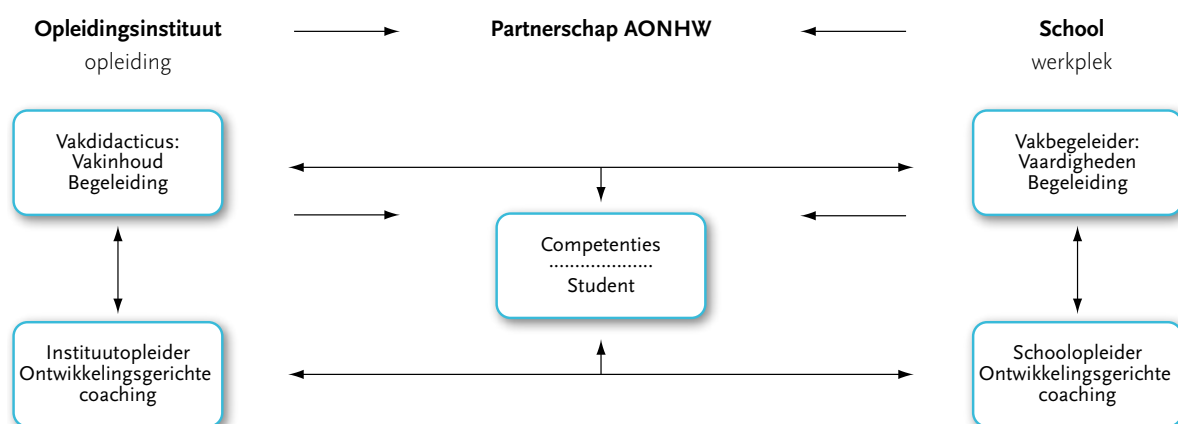
⁷ Bij Inholland / ALO wordt in dit verband het begrip 'stagemap' gebruikt.

3.7 Beoordeling

Studenten worden beoordeeld op de zeven SBL competenties aan de hand van beoordelingsformulieren. Halverwege het traject is er een tussenbeoordeling. De beoordeling gebeurt door de schoolopleider en instituutsopleider op basis van beoordelingen door de vakbegeleider en het portfolio van de student. De tussenbeoordeling wordt gedaan met student, vakbegeleider en schoolopleider.

De eindbeoordeling vindt plaats tussen de vakbegeleider, de student en de instituutsopleider of de vakdidacticus en de schoolopleider. Vooraf vult de student het beoordelingsformulier als zelfevaluatie in en stuurt dat aan de vakbegeleider en schoolopleider toe. De zelfevaluatie wordt tijdens het beoordelingsgesprek besproken, waarna de student of de schoolopleider wijzigingen en aanvullingen aanbrengen. De (coördinerend) schoolopleider verstuurt de beoordeling naar de instituutsopleider. Eindverantwoordelijkheid voor de beoordeling ligt bij het instituut.

3.8 Schema: Opleiden in de school

H 4

Opleidingstrajecten

4. Opleidingstrajecten

4.1 Algemeen

In alle opleidingstrajecten richten we ons op het competentiegericht opleiden. Dit doen we in samenwerking met de opleidingsinstituten en we richten ons op vier pijlers:

- Vak: de inhoud van het schoolvak en de didactische vaardigheid van het vak.
- Algemene beroepsvoorbereiding: onderwijskundige en pedagogische onderwerpen.
- Werkplekleren (WPL): leren in de onderwijspraktijk, ondersteund vanuit de opleiding. Het uitvoeren van WPL wordt een leerwerktraject genoemd.
- Metawerk: werken aan de groei tot competent leraar en aan het vermogen tot reflecteren op het leraarschap. Centraal in dit ontwikkelingsproces staat het POP.

De leerwerktrajecten voor studenten in het tweedegraads gebied kennen in de jaren 1 t/m 4 globaal de volgende opbouw:

Niveau 1: hoofdfase bekwaam, vastgesteld in bekwaamheidsproef 1, aan het eind van de propedeuse;

Niveau 2: afstudeer bekwaam (lio bekwaam), vastgesteld in bekwaamheidsproef 2, einde jaar 3;

Niveau 3: start bekwaam, vastgesteld in bekwaamheidsproef 3, einde jaar 4.

De competenties voor het leraarschap zijn in de wet BIO uitgewerkt tot bekwaamheidseisen op drie niveaus, namelijk startbekwaam (het niveau waaraan een beginnend docent moet voldoen), gevorderd en excellent niveau.

Alle opleidingsinstituten leiden op tot startbekwaam. De student werkt aan een eigen persoonlijke concretisering van de leerdoelen die hij beschrijft in zijn persoonlijke ontwikkelingsplan. Vertrekpunt voor het POP zijn de vorderingen in het vorig leertraject, of eerdere verworven competenties (EVC) en de beoordeling daarvan. Deze zijn in een portfolio opgeslagen.

4.2 Trajecten

• **Voltijdstudenten** werken met in het jaar vastliggende begin- en eindmomenten en met een vastgestelde omvang in dagen per week.

• **Deeltijdstudenten** hebben een individuele afspraak over hun studieprogramma, waaronder ingekorte of samengevoegde leerwerktrajecten. Per student wordt met de school afgesproken wanneer in het jaar en hoeveel tijd per week de student op school kan zijn. Voor de deeltijdstudent geldt inhoudelijk hetzelfde curriculum als voor de voltijd student. De organisatie is echter anders om rekening te kunnen houden met de eisen die deeltijdstudenten stellen voor wat betreft studeerbaarheid, maatwerk en vastgestelde eerder verworven competenties (EVC). Dat betekent dat de vorm en omvang van het

werkplekleren per student zeer verschillend kan zijn.

Om deze reden en vanwege de sterk uiteenlopende privé-mogelijkheden van deeltijdstudenten zijn er geen vaste momenten aan te wijzen waarop een leerwerktraject in een school start of wordt afgerond.

• **Duale studenten** volgen een voltijd- of deeltijdopleiding en zijn als schoolassistent in dienst van de school. De inhoud van het werk kan bijvoorbeeld ontstaan aan zijn ondersteunende werkzaamheden voor een sectie of kernteam, invallen bij projecten, begeleiding van leerlingen op de werkpleinen, in huiswerk begeleidingsklassen, et cetera.

Naast de werkzaamheden verrichten de duale studenten leeractiviteiten die vergelijkbaar zijn aan die van niet-duale studenten of volgen in geval van bijvoorbeeld duale studenten SPW en SPH een eigen activiteitschema.

- **Lio's** (leraren in opleiding) zijn vol- of deeltijdstudenten die, nadat zij de bekwaamheidsproef 2 (lio-bekwaam) hebben gehaald, de laatste fase van hun tweedegraadsopleiding ingaan. Bij de aanvang van het lio-schap moeten zij 138 punten hebben gehaald. In het tweede semester van de lerarenopleiding vindt een praktijkonderzoek plaats.
- **Dio's** (docenten in opleiding)⁸ zijn studenten die opgeleid worden voor de eerstegraads bevoegdheid in het betreffende schoolvak. Het onderwijscentrum VU en UvA/ILO verzorgen de eerstegraads lerarenopleiding in drie clusters; alfa, bèta en gamma. De opleiding start twee keer per jaar, in september en februari en is sterk praktijkgericht. Een deel van de opleiding vindt plaats op de Opleidingsschool, dit om tot een optimale aansluiting tussen theorie en praktijk te komen. Het schoolpracticum wordt uitgevoerd als stage of als baan. In het schoolpracticum moeten tenminste 250 klassencontacturen worden gemaakt waarvan 120 zelfstandig te geven. Van de 120 uur zelf te geven lessen moeten 40 lessen worden gegeven in de bovenbouw havo/vwo. De dio wordt begeleid door een eerstegraads docent in het betreffende schoolvak en de schoolopleider bovenbouw havo/vwo. De praktijk wordt beoordeeld door de schoolopleider en/of vakbegeleider en de instituutopleider. In het tweede semester van de lerarenopleiding vindt een praktijkonderzoek plaats en iedere student ontwerpt in het kader van vakdidactiek een lessenserie.

• **Educatieve minor**

De educatieve minor is niet in eerste instantie een afgesloten route naar een (beperkte) tweedegraadsbevoegdheid, maar veeleer een eerste stap op weg naar een eerstegraadsbevoegdheid voor wie al in de bacheloropleiding uitgebreid kennis willen maken met het onderwijs en het leraarsvak. Een educatieve minor wordt bij voorkeur gevolgd door een wo-masteropleiding in een aanpalende discipline van het betreffende schoolvak. Na afronding van zowel de educatieve minor als de bacheloropleiding waarbinnen voor de educatieve minor gekozen is, is er sprake van een beperkte tweedegraads lesbevoegdheid: voor vmbo-tl en de eerste drie jaren van havo/vwo in een specifiek schoolvak.

- **Zij-instromers** zijn studenten die vanuit een ander beroep dan het onderwijs, bijvoorbeeld het bedrijfsleven, EVC's (eerder verworven competenties) meebrengen en kiezen voor het onderwijs. Zij laten zich voorlichten door coördinerende schoolopleider in de Opleidingsschool door middel van een gesprek. In het gesprek komen aan de orde: de motivatie voor het onderwijs, de EVC's en de thuissituatie, de diverse mogelijkheden van opleidingen, de diverse sites waarop men kan surfen en de SBL-competenties. Naast het gesprek wordt de student uitgenodigd voor een oriëntatiebezoek in de school bij diverse docenten. Op de opleiding volgt een intakegesprek aan de hand van de EVC's om een leertraject op maat vast te stellen.

• **Tweede en/of hogere bevoegdheid**

Startbekwame docenten kunnen op maat alsnog een tweede bevoegdheid halen naast het vak waarin zij lesgeven. Het is ook mogelijk dat de startbekwame docent met een tweedegraads bevoegdheid, die lesgeeft in de tweede fase, alsnog een eerstegraads bevoegdheid haalt in dat vak. In beide situaties wordt samen met de docentstudent en het opleidingsinstituut gekeken naar een traject op maat.

⁸ Op de UVA wordt de dio op de universitaire lerarenopleiding lio genoemd.

H 5

*studenten maken kennis
met de Opleidingsschool*

5. Studenten maken kennis met de Opleidingschool

5.1 Voorbereiding

Tijdens de informatiemarkt en open dagen van de lerarenopleidingen presenteert de AONHW zich. Daar zijn de schoolopleiders, de instituutopleider en soms studenten die stage lopen. De schoolopleiders, de studenten en de instituutopleider voeren informatieve gesprekken met de aankomende studenten. Ook geven de scholen hun beschikbare stageplaatsen door aan de lerarenopleidingen. Geïnteresseerde studenten vullen een informatieformulier

van de school in met een cv en een motivatiebrief. De stagecoördinator of (coördinerend) schoolopleider maakt een selectie. Vervolgens worden de geselecteerde studenten telefonisch of via e-mail uitgenodigd voor een kennismaking- of intakegesprek of voor een sollicitatiegesprek in het geval van een duale student.

5.2 Het intakegesprek voor studenten

Er vindt een intakegesprek plaats. In het gesprek komen aan de orde: de kennismaking, identiteit van de school, motivatie voor het onderwijs, de leervragen en de verwachtingen van de student en de competenties die nodig zijn voor een succesvolle stage. Het gesprek wordt gevoerd door de

stagecoördinator of de coördinerende schoolopleider, soms samen met de beoogd werkbegeleider/ vakbegeleider. Na het gesprek krijgt de student zo spoedig mogelijk uitslag of hij wel of niet geplaatst wordt.

5.3 Plaatsing lio

Voor het verwerven van een lio-traject is het nodig dat de student de verklaring van zijn mentor kan tonen of de uitslag van bekwaamheidsproef 2 waarin de student wordt toegelaten tot de lio-fase. De gegevens van alle geplaatste studenten worden meteen in de administratie opgenomen. De student krijgt een brief met de bevestiging voor de

plaatsing / benoeming en een uitnodiging voor de eerste bijeenkomst met alle studenten en schoolopleiders. De betreffende schoolopleider zorgt dat de student in contact komt met de vakbegeleider. De student regelt in geval van een aanstelling de noodzakelijke administratieve verplichtingen met de afdeling P&O.

5.4 Werving en selectie

Werving en selectie van studenten vindt plaats via de volgende kanalen:

De websites van de partnerscholen, opleidingsinstututen, netwerken en de informatie-/stagemarkten.

5.5 Aanstellingsbeleid en honorering⁹

5.5.1 CATEGORIEËN

In deze regeling worden de volgende categorieën onderscheiden:

- reguliere tweedegraads voltijdse studenten van jaar 1 t/m 4
- reguliere eerstegraads studenten
- deeltijdstudenten
- tweedegraads (duale) studenten van jaar 1 t/m 4 met een aanstelling als onderwijsassistent
- tweedegraads studenten van jaar 3 die een kleine vacaturruimte invullen
- tweedegraads lio-studenten en eerstegraads studenten met aanstelling onbevoegd docent
- studenten van de kopopleiding
- studenten van educatieve minoren
- zij-instromers in beroep

Voor niet genoemde studenten (bijv. mbo-ers, studenten Associate Degree) zoekt de school een passende oplossing. In de volgende paragrafen wordt per categorie aangegeven voor welk dienstverband (aanstelling of leerarbeidsovereenkomst) of welke vergoeding de studenten in aanmerking komen.

Reguliere tweedegraads voltijdse studenten van jaar 1 t/m 4
Reguliere tweedegraads voltijdse studenten van de jaren 1 t/m 4 ontvangen geen geldelijke vergoeding voor het bij de

opleiding horende leerwerktraject op de Opleidingsschool. Naast lestaken dient de student ook ruimte te krijgen voor leertaken, leerwerktaken en onderzoek.

De school vraagt van de student niet meer tijd dan de door de opleiding aangegeven tijdbesteding voor het reguliere, bij de opleiding horende leerwerktraject (en de daaraan gekoppelde studiepunten).

Reguliere eerstegraads studenten

Reguliere eerstegraads studenten ontvangen geen geldelijke tegemoetkoming voor het bij de opleiding horende leerwerktraject op de Opleidingsschool.

Deeltijdstudenten

De Opleidingsschool legt met deeltijdstudenten individueel vast wat de afspraken zijn over het leerwerktraject en de mogelijke geldelijke vergoeding.

Tweedegraads (duale) studenten van jaar 1 t/m 4 met een aanstelling als onderwijsassistent

Duale studenten zijn studenten van de voltijdse tweedegraads opleiding die, naast de benodigde dag(en) voor het reguliere, bij de opleiding horende leerwerktraject in de school, één dag in de week (0,2 fte) zijn aangesteld met een leerarbeidsovereenkomst als school- of onderwijsassistent. Hieronder valt niet het zelfstandig onderwijs verzorgen aan één of meer groepen (zie 2.5 en 2.6).

Voor deze dag wordt de school- of onderwijsassistent als volgt ingeschaald:

leerwerktraject	schaal	bedrag per maand	aantal maanden	opmerkingen
1	4.1	± € 315	5	uitbreiding mogelijk tot 7-8 maanden
2	4.2	± € 326	7 à 8	uitbreiding mogelijk tot 10 maanden
3	4.3	± € 338	10	taak ≠ zelfstandig lestaak verzorgen
4	4.4	± € 353	10	taak ≠ zelfstandig lestaak verzorgen

Vermelde bedragen zijn bruto bedragen op basis van 0,2 fte, loonpeil 01-01-2014

Tweedegraads studenten van jaar 3 die een kleine vacatureruimte invullen

Studenten mogen in hun derde studiejaar worden ingezet voor het vervullen van een kleine vacatureruimte.¹⁰

Voor derdejaars studenten is het risico van schade (studieachterstand, demotivatie, uitval) groot en moet zorgvuldig worden beoordeeld of de student de druk van zelfstandig functioneren aan zal kunnen.

De volgende regels gelden voor dit traject:

1. Vóórdat voor deze vorm kan worden gekozen, moet er een akkoord zijn van de schoolopleider én de instituutsopleider!
2. Het uitgangspunt is dat de omvang voor derdejaars studenten maximaal 0,25 fte bedraagt.
3. De student die wordt gevraagd om vrijgekomen uren in te vullen ontvangt een vergoeding van € 40,- per lesuur per maand. Dus geen aanstelling in een lerarschaal LB en ook niet volgens de LIO-CAO.
4. De student valt binnen het begeleidings- en beoordelingstraject zoals dat geldt voor alle studenten die een leerwerktraject lopen op de school.

Tweedegraads lio-studenten en eerstegraads studenten met een aanstelling als onbevoegd docent

Tweedegraads lio-studenten en eerstegraads studenten met een aanstelling als onbevoegd docent krijgen een vergoeding volgens de regels binnen de CAO-VO, art. 8.a.3 of 8.b.3. Deze uren worden rechtspositioneel door middel van een 'leerarbeidsovereenkomst leraar in opleiding' (bijlage 2 CAO-VO) afgekaderd en hebben geen verplichting voor het schooljaar daarop tot gevolg. De regelgeving t.a.v. lio-studenten staat in de wet op het VO onder artikel 33, 9e lid.

Lio's kunnen hiervoor worden ingezet omdat zij door middel van een assessment hebben aangetoond dat zij bekwaam zijn om zelfstandig lessen te verzorgen. Om de lio ook voldoende tijd te laten behouden voor het behalen van de onderwijsbevoegdheid, omvat de aanstelling volgens de regeling van de lerarenopleidingen maximaal 0,5 fte. Om te bevorderen dat de lio zijn bevoegdheid behaalt, ontvangt deze, naast een leerarbeidsovereenkomst een aanstellingsbrief met voorwaarden.

Voorwaarden voor de inzet als onbevoegd docent:

1. Vóórdat voor deze vorm kan worden gekozen, moet er een akkoord zijn van de schoolopleider én de instituutsopleider!
2. De lio die wordt aangesteld in een vacature wordt volgens de lio-CAO betaald. Pas na het behalen van de bevoegdheid wordt overgegaan tot betaling in schaal LB-1. Dit heeft tot doel de student te prikkelen tot het behalen van de bevoegdheid en mogelijke groenpluk te voorkomen.
3. Naast lestaken dient de student ook ruimte te krijgen voor leerwerktaken en onderzoek.
4. De student valt binnen het begeleidings- en beoordelingstraject zoals dat geldt voor alle studenten die een leerwerktraject lopen op de school. Daarnaast kan de school er voor kiezen om de student in het begeleidings- en beoordelingstraject voor startende docenten te laten meedraaien.

Studenten van de kopopleiding

Studenten van de kopopleiding worden beschouwd als reguliere tweedegraads voltijdstudenten (zie 2.1). Als zij worden aangesteld in een vacature krijgen zij een vergoeding volgens de CAO-bepaling ten aanzien van lio-studenten zoals die in de CAO-VO is opgenomen. Deze uren worden rechtspositioneel door middel van een 'leerarbeidsovereenkomst leraar in opleiding' (bijlage 2 CAO-VO) afgekaderd en hebben geen verplichting voor het schooljaar daarop tot gevolg.

Studenten van de educatieve minor

Studenten van de educatieve minor worden beschouwd als reguliere eerstegraads voltijdstudenten (zie 2.2). Als zij worden aangesteld in een vacature krijgen zij een vergoeding volgens de CAO-bepaling ten aanzien van studenten zoals die in de CAO-VO is opgenomen. Deze uren worden rechtspositioneel door middel van een 'leerarbeidsovereenkomst leraar in opleiding' (bijlage 2 CAO-VO) afgekaderd en hebben geen verplichting voor het schooljaar daarop tot gevolg.

¹⁰ De opleiding en de scholen zijn er in principe niet voor dat een tweedejaars student voor het zelfstandig lesgeven wordt ingezet. Slechts bij hoge uitzondering en na zéér zorgvuldige afweging kan hierop een uitzondering worden gemaakt.

Zij-instromers

De zij-instromers in het beroep die aangesteld worden in een reguliere vacature en minimaal een afgeronde hbo-opleiding hebben, een geschiktheidsverklaring kunnen tonen en relevante werkervaring hebben, worden ingeschaald in een passende functie van het geldende functiebouwwerk op basis van eerder verworven competenties (EVC's). Indien er door deze inpassing in het functiebouwwerk en inschaling een te groot verschil ontstaat tussen het eerder verdiende salaris en het voorgestelde salaris dan is het mogelijk dit te compenseren met een arbeidsmarkttoeslag. Zulks ter oordeel van de werkgever.

5.5.2 FACILITERING BIJ- EN OMSCHOLING

Zolang het over een leerwerktraject gaat hoeft een student niet gecompenseerd te worden in het aantal lessen. De werkgever moet er op toezien dat een student een balans heeft tussen studeren en werken.

Wanneer iemand in dienst genomen wordt zonder een onderwijsbevoegdheid en niet studerend bij een lerarenopleiding, wordt een afspraak gemaakt over het behalen van de onderwijsbevoegdheid. Voor zo'n startende docent met reguliere uren treedt artikel 7.3 van de CAO in werking:

“In afwijking van het gestelde in artikel 7.2, lid 2 (dit gaat over trekkingsrecht) heeft de startende leraar met ingang van 1 augustus 2009 recht op een reductie van zijn lesgevend taak met 20% gedurende het eerste jaar van de aanstelling. Onder een startende leraar wordt verstaan de werknemer met een eerste reguliere aanstelling in een leraarsfunctie ongeacht de omvang van de betrekking. De 20% heeft betrekking op de in het taakbeleid van de betrokken school vastgestelde lestaak bij een vergelijkbare aanstelling. Een voorafgaande lio- of vervangingsaanstelling heeft dus geen beperkende invloed op deze afspraak.”

In principe wordt betrokkene niet gecompenseerd in lestaakvermindering voor het behalen van de onderwijsbevoegdheid. Wel kunnen er afspraken gemaakt worden over de toedeling van taken gedurende het eerste jaar, waarbij gedacht kan worden aan minder niet-lesgebonden taken.

Waar het gaat om bijscholing van tweedegraads naar eerstegraads, dan wel om scholing in een ander vakgebied (bijvoorbeeld van docent Nederlands naar Engels of van conciërge naar roostermaker), blijft de facilitering de verantwoordelijkheid van de betreffende school.

H 6

Onderwijsprogramma studenten

6. Onderwijsprogramma studenten

De studenten van de verschillende opleidingen (voltijd, deeltijd, kopopleiding, eerste- en tweede graad) volgen verschillende trajecten. In de opleidingsscholen wordt zoveel

mogelijk geprobeerd alle studenten aan groepsactiviteiten (zie 6.2) deel te laten nemen.

6.1 Curricula instituten - beknopt overzicht¹¹

6.1.1 VRIJE UNIVERSITEIT – ULO

Opbouw van de opleiding

Ter realisatie van de gedefinieerde eindkwalificaties biedt de VU een daarbij passend samenhangend onderwijsprogramma aan. Het programma bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Algemene Didactiek en Pedagogiek I en II (totaal 9 EC)
2. Vakdidactiek I en II (totaal 9 EC)
3. Professionele Ontwikkeling en Onderzoek I en II (totaal 9 EC)
4. Verdieping (3 EC)
5. Praktijk I en II (totaal 30 EC)

Het jaarprogramma omvat twee fasen, gescheiden door de halfwegbeoordeling. Alle onderdelen komen in beide fasen aan de orde. Waar nodig wordt dit in de tekst aangegeven door een I of II aan de naam van het onderdeel toe te voegen.

Algemene Didactiek en Pedagogiek (totaal 9 EC)

Algemene Didactiek en Pedagogiek geeft invulling aan de rollen van ontwerper, uitvoerder en pedagoog. De bijzondere aandacht voor passend onderwijs heeft ertoe geleid dat het onderdeel Gedrags- en leerproblemen een prominente plek heeft in de Algemene Didactiek en Pedagogiek. Het team Special Educational Needs van het Onderwijscentrum-VU levert een substantiële bijdrage aan dit studieonderdeel.

Vakdidactiek (totaal 9 EC)

De vakken Vakdidactiek I en II biedt de ULO aan in vakgroepen: studenten volgen colleges met medestudenten die docent willen worden in hetzelfde schoolvak. In de colleges vakdidactiek staat de vraag “Hoe leren leerlingen mijn vak?” centraal. Om die vraag te kunnen beantwoorden besteedt de VU tijdens vakdidactiek aandacht

aan de drie ‘partijen’ die een rol spelen bij het vormgeven van het leerproces, namelijk: leerstof (wat is de leerstof precies en waarom is dit de leerstof?), leerling (waartoe leert de leerling dit en waarom worden deze doelen nagestreefd?) en leerkracht (hoe leer ik dit aan mijn leerlingen en waarom doe ik wat ik doe?). Leren en goed onderwijzen in het algemeen en in het betreffende schoolvak staan centraal. Daarnaast komen drie perspectieven bij het onderdeel vakdidactiek aan bod: het empirisch, historisch en vergelijkend (internationaal) perspectief. Het empirisch perspectief krijgt bij vakdidactiek de meeste nadruk: wat weten we uit wetenschappelijk onderzoek over wat werkt om het leren in dit vak te bevorderen? Kennis van de theorie vinden we belangrijk: “Praktijk zonder theorie is blind” en “Je hebt de praktijk nodig om de theorie te humaniseren”¹². De mate waarin het historisch en vergelijkend perspectief aan bod komen is afhankelijk van het vak.

Professionele Ontwikkeling en Onderzoek (totaal 9 EC)

Het onderdeel Professionele Ontwikkeling en Onderzoek bestaat uit twee onderdelen: peergroepbijeenkomsten en praktijkonderzoek.

Tijdens de **peergroepbijeenkomsten** leert de student samen met medestudenten te reflecteren op de praktijk met het doel het handelen te begrijpen en te verbeteren. Studenten krijgen hiervoor verschillende methodieken aangereikt die ze in toenemende mate leren zelf toe te passen. Op deze manier stuurt de student in toenemende mate zijn eigen leerproces. De eindkwalificaties komen in onderlinge samenhang aan de orde en door reflectie ontwikkelt de student zich tot een startbekwame universitair opgeleide docent.

¹¹ Voor een volledig overzicht van de studieprogramma wordt verwezen naar de studiegidsen van de betreffende opleidingsinstituten.

¹² Van de Ven, P.H. (2011). *Afscheidsrede*. Nijmegen: Radboud Universiteit.

Het **praktijkonderzoek** bestaat uit een systematisch, wetenschappelijk gefundeerd onderzoek naar deze praktijk. Studenten leren onderzoeksvaardigheden systematisch inzetten om hun eigen praktijk te verbeteren en bij te dragen aan de ontwikkeling van wetenschappelijke kennis. Met het praktijkonderzoek leren studenten op een systematische wijze in interactie met de omgeving antwoorden te krijgen op vragen die ontstaan in de eigen onderwijspraktijk en gericht zijn op verbetering van deze praktijk (Van der Donk & Van Lanen, 2009)¹³. De opleiding heeft ervoor gekozen om het praktijkonderzoek te laten voortbouwen op andere opdrachten binnen de opleiding waarbinnen de student al met aspecten van een onderzoekende houding (vgl. Bruggink & Harinck, 2012)¹⁴ en het inzetten van onderzoeksvaardigheden geoefend heeft. Met het ontwerpen en uitvoeren van een praktijkonderzoek breiden studenten hun vaardigheden verder uit en leren ze hoe verschillende onderzoeksinstrumenten (zoals interviews, vragenlijsten en kennistoetsen) ingezet kunnen worden om te leren over de eigen beroepspraktijk. De lerarenopleidingen van VU zien onderzoek ook als een sociale activiteit (Dobber, et al., 2013)¹⁵. De studenten werken daarom in teams van twee studenten en er zijn intervisiebijeenkomsten waarin onderzoeksgroepen onder begeleiding van de docenten, maar in toenemende mate zelfstandig, elkaars onderzoeksvragen en plannen kritisch met elkaar bespreken (peer learning). Student en begeleider zoeken samen naar een onderzoeksdesign (zoals quasi-experiment of beschrijvende case study) dat het beste past bij de vraag die moet worden beantwoord.

Verdieping (3 EC)

De opleiding biedt studenten de mogelijkheid zich te verdiepen in beroepstaken. Voorbeelden hiervan zijn de academielezingen gedurende het studiejaar. In de specifieke collegeperiode voor Verdieping biedt de VU vakgerichte verdieping aan zoals Culturele en Kunstzinnige Vorming

voor studenten in de talen, een veldwerkweek voor studenten biologie en aardrijkskunde (didactiseren van veldwerk). Ook de studiereizen naar het buitenland vallen onder de Verdieping. Vanwege de Amsterdamse context en het profiel van de VU is de verdieping in diversiteit/multiculturaliteit voor alle studenten verplicht. Op basis van interculturele kennis en vaardigheden ontwikkelen studenten culturele sensitiviteit (Radstake, et al., 2010)¹⁶ en leren zij hoe ze leerlingen in het voortgezet onderwijs kunnen stimuleren in hun identiteitsontwikkeling.

Praktijk (totaal 30 EC)

In de praktijk oefenen en leren studenten de docentrollen onder begeleiding van werkplekbegeleiders. In principe leren studenten in de praktijk van de (academische) opleidingsscholen omdat de kwaliteit van de stage daar geborgd is.

De school is bij uitstek de plek waar de student het beroep van leraar in de praktijk leert kennen onder begeleiding van deskundige en ervaren beroepsuitoefenaars. Een werkplekbegeleider en een schoolopleider begeleiden de student op school. De student verzorgt lessen onder begeleiding van de werkplekbegeleider. De werkplekbegeleider bespreekt de lessen met de student voor en na. Tijdens die gesprekken expliciteert de begeleider de gedachten/overtuigingen die zijn of haar handelen sturen. De schoolopleider onderhoudt contact met de werkplekbegeleiders over de begeleiding van de student, over ontwikkelpunten en activiteiten die de student op school kan ondernemen, ook in het kader van de rol van Teamlid en collega. De schoolopleider attendeert studenten op schoolgebonden activiteiten die voor hen interessant zijn, gezien hun leerpunten. De schoolopleiders organiseren vijf keer per jaar een intervisiebijeenkomst voor VU-studenten en ze verzorgen aparte intervisiebijeenkomsten voor de werkplekbegeleiders op school.

¹³ Van der Donk, C. & Van Lanen, B. (2009). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Coutinho.

¹⁴ Bruggink, M. & Harinck, F.J.H. (2012). *De onderzoekende houding van de leraren: wat wordt daaronder verstaan?* *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 3, 48 – 52.

¹⁵ Dobber, M., Vandyck, I., Akkerman, S., Graaff, R.D., Beishuizen, J.J., Pilot, A., Verloop, N. & Vermunt, J. (2013). *The development of community competence in the teacher education curriculum*. *European Journal of Teacher Education*, 36, 3, 346 - 363.

¹⁶ Radstake, H., Handgraaf, A.J.M., Van der Hulst, M.E., De Jonge, M., & Roosloot, M. (2010). *Culturele sensitiviteit van docenten in het hoger onderwijs door videogebruik*. *Intern rapport Vidivers Project*. Amsterdam: Vrije Universiteit, Onderwijscentrum.

6.1.2 UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM – INTERFACULTAIRE LERARENOPLEIDING

SEMESTER 1

Periode 1: lesgeven aan een groep centraal

In de eerste periode is het centrale thema 'lesgeven aan een klas'. Binnen dat thema worden suthema's onderscheiden: (1) Effectieve en efficiënte lesvoorbereiding, (2) Communiceren met en in een klas, (3) Een grondige kennismaking met de concepten en vaardigheden binnen het eigen schoolvak. De student leert dit toe te passen in de praktijkstage in het vak Onderwijspraktijk.

Vakken:

Leren en Instructie 1 (6EC)

Praktijk:

Onderwijspraktijk 1 (5 EC)

Periode 2: De leerling en het leren centraal

In de tweede periode staat 'de leerling en het leren centraal'. In periode 1 is gewerkt aan voorwaarden voor effectief onderwijs, zoals goed klassenmanagement (orde houden) en werken met een lesplan. Ook is er geoefend met werkvormen die elke leraar tot zijn basisrepertoire zou moeten rekenen. In periode 2 wordt van studenten gevraagd de klas niet alleen te beschouwen als groep pubers/adolescenten waar zij (meer of minder nadrukkelijk) leiding aan geven, maar als een verzameling individuen. Een goede relatie met individuele leerlingen is de basis voor een goede verstandhouding met de klas ? net zoals oog hebben voor verschillen tussen leerlingen, voor hun eigen persoonlijkheid, achtergronden en manier van leren, de basis is van effectief onderwijs. Thema's in deze periode zijn dan ook "pedagogisch handelen" "de opvoedkundige, vormende aspecten van het leraarschap" en leertheorie (wat weten we over hoe leerlingen leren en wat dit van de leraar vraagt). Omdat periode 2 meer op de didactiek ingaat dan periode 1, zijn er meer vakgroepbijeenkomsten dan in de periode 1.

Vakken:

Leren en Instructie 2 (6EC)

Praktijk:

Onderwijspraktijk 2 (5 EC)

Periode 3: Kennis en bekwaamheden tonen

In periode 3 Leggen de studenten 2 schriftelijke toetsen af en maken een ontwerp opdracht. De toetsuitslagen, de proeven van hun pedagogisch-didactisch handelen in praktijk en de competentiematrix (waarmee de schoolpraktijkbegeleider het praktijkdeel beoordeelt), vormen de basis voor een studieadvies over het vervolg van de opleiding.

Vakken:

Leren en Instructie 3 (3EC)

Praktijk:

Onderwijspraktijk 3 (5 EC)

SEMESTER 2

Periode 4: Ontwerpen centraal

In de vierde periode is een groot deel van het onderwijs gewijd aan verdere ondersteuning van het ontwerpen van effectief onderwijs. Dit gebeurt deels op het instituut, met inleidingen en teambijeenkomsten waarin didactische en onderzoeksmatige verdieping plaatsvindt, en deels op de Opleidingsschool, waar studenten in werkbijeenkomsten van hun schoolgroep begeleid worden door zowel de schoolopleider(s) als de instituutsbegeleider op school. Studenten ronden hun voorbereidingen voor het ontwerponderzoek aan het einde van periode 4 af. In periode 4 starten de voltijdstudenten ook met de werkzaamheden aan hun profielproduct (zie verder periode 5) en bereiden zij een didactische proeve voor over complexe vaardigheden in het bovenbouwonderwijs.

Vakken:

Ontwerpen 1 (3 EC)

Profielproduct 1 (2 EC)

Praktijk:

Onderwijspraktijk 4 (5 EC)

Periode 5: Profiel centraal

In periode 5 doen studenten hun ontwerponderzoek dat in periode 4 is voorbereid, en werken zij aan de hand van hun plan van aanpak (periode 4) aan een profielproduct.

In de colleges Leren en Instructie 4 werken studenten in teamverband aan de didactiek van complexe vaardigheden.

Vakken:

Leren en Instructie 4 (3 EC)

Ontwerpen 2 (3 EC)

Profielproduct 2 (4 EC)

Praktijk:

Onderwijspraktijk 5 (5 EC)

Periode 6: afstuderen

Periode 6 biedt studenten gelegenheid alle proeven van bekwaamheid af te ronden ten behoeve van het afstuderen

Vakken:

Leren en Instructie 4 (3 EC) (continueert)

Praktijk:

Onderwijspraktijk 6 (5 EC)

Toelichting praktijkdeel:

Het praktijkdeel van de opleiding omvat 30 studiepunten (840 studielasturen), de helft van de totale studielast. In het praktijkdeel geven studenten minimaal 120 uur zelfstandig les, waarvan de helft in de bovenbouw van havo/vwo. Gedurende minimaal een rapportperiode dragen zij de volledige verantwoordelijkheid voor een klas, van de instap van les 1 tot en met de rapportvergadering.

Het praktijkdeel omvat meer dan lesgeven alleen. Naast hun lestaken observeren studenten bij collega's binnen en buiten de vaksectie, nemen ze deel aan regulier werkoverleg en sociale (ook buitenschoolse) activiteiten, en voeren ze voor de school of in hun schoolvak kleine ontwikkeltaken uit. In het laatste deel van hun opleiding verwerven studenten in de vorm van een profielopdracht een grote ontwikkeltaak.

6.1.3 HOGESCHOOL VAN AMSTERDAM – ONDERWIJS EN OPVOEDING

In de voltijdopleidingen wordt vanaf cohort 2013-2014 een vernieuwd curriculum ingevoerd. In onderstaand schema is de opbouw van het curriculum in hoofdlijnen te zien, evenals in welke jaren het nieuwe en in welke jaren nog het oude curriculum geldt.

jaar	semester	onderdelen	ect			
jaar 1	sem. 1	modulen vak & vakdidactiek (vakspecifiek)	18			
		PO-lijn: Beroepsopdracht 1 (integratief)	6			
		Ontwikkelingspsychologie (generiek)	6			
	sem. 2	modulen vak & vakdidactiek (vakspecifiek)	18			
		PO-lijn: Beroepsopdracht 2 (integratief)	6			
		Werkplekieren (praktijk)	6			
	totaal			60		
	jaar 2	sem. 1	modulen vak & vakdidactiek (vakspecifiek)	18		
			PO-lijn: Beroepsopdracht 3 (integratief)	6		
Werkplekieren (praktijk)			6			
sem. 2		modulen vak & vakdidactiek (vakspecifiek)	18			
		PO-lijn: Beroepsopdracht 4 (integratief)	6			
		Werkplekieren (praktijk)	6			
totaal			60			
jaar 3			nieuw curriculum, vanaf 2015-16	ect	oud curriculum, t/m 2014-15	ect
		sem. 1	modulen vak & vakdidactiek (vakspec.)	12	modulen vak & vakdidactiek	30
	PO-lijn: Beroepsopdracht 5 (integratief)		6	Alg. Beroepsvoorbereiding	6	
	Werkplekieren (praktijk)		12	Werkplekieren	18	
	sem. 2	Minor	30	Metawerk	6	
	totaal			60	totaal	60

jaar	semester	onderdelen	ect		ect
jaar 4	doorlopend	nieuw curriculum, vanaf 2016-17	ect	oud curriculum, t/m 2015-16	ect
		modulen vak & vakdidactiek (vakspec.)	18	Werkplekleren	18
		PO-lijn: Beroepsopdracht 6 (integratief)	6	LiO-praktijkonderzoek	9
		Werkplekleren (praktijk)	24	Metawerk	3
		LiO-praktijkonderzoek (praktijk)	9	Minor	30
		Afstuderen & supervisie (integratief)	3		
		totaal	60		totaal

Fasen in de opleiding

De opleiding kent drie fasen: propedeuse, hoofdfase en afstudeerfase. De doelen en kenmerken van drie fasen zijn als volgt te omschrijven.

Hoofdoelen van de propedeuse (jaar 1) zijn oriëntatie en selectie. Daartoe maakt de student kennis met de studie op hbo-niveau én met het beroep waarvoor wordt opgeleid. Dat betekent dat de student zich, ook in de praktijk, oriënteert op de school, de leerling en het beroep van leraar. De propedeuse wordt afgesloten met een assessment (bekwaamheidsproef), gericht op de vraag of de student kan en wil doorgaan met de opleiding tot leraar.

In de hoofdfase (jaar 2 en 3) gaat het om het opdoen van diepgaande kennis en vaardigheden ten behoeve van het beroep, vakinhoudelijk, didactisch en pedagogisch. Daarnaast bereidt de student zich voor op twee belangrijke keuzes in zijn opleiding, namelijk die voor een minor in jaar 3 en die voor een afstudeerrichting in jaar 4. Deze fase wordt afgesloten met een bekwaamheidsproef waarin wordt vastgesteld of de student bekwaam is voor het zelfstandig functioneren in de school als lio..

In de afstudeerfase (jaar 4) staan alle onderdelen in het teken van een afstudeerrichting: leraarschap gericht op beroepsonderwijs (vmbo-mbo) dan wel op algemeen vormend onderwijs (onderbouw havo/vwo). De student ontwikkelt zich tot startbekwaam leraar door zelfstandig te functioneren in de schoolpraktijk. Daarvan maakt ook deel uit het doen van een praktijkgericht onderzoek.

Inhoudelijke omschrijving van de hoofdlijnen van het curriculum Vak en vakdidactiek

Deze lijn in het curriculum is gericht op de systematische ontwikkeling van kennis en vaardigheid in het schoolvak en de bijbehorende vakdidactiek. De vakinhoud en de daarbij behorende didactiek worden geïntegreerd aangeboden. De inhoud is grotendeels bepaald door de landelijk vastgestelde kennisbasis per schoolvak. De kennisbasis van het vak wordt afgesloten met landelijke kennisbasistoets, waaraan een student mag deelnemen na het behalen van tenminste 69 ect 'vak en vakdidactiek'. De modules 'vak en vakdidactiek' in de afstudeerfase staan in het teken van de afstudeerrichting van de student.

Professionele Ontwikkelingslijn (PO-lijn)

In deze lijn komt de professionele ontwikkeling van de student tot leraar op geïntegreerde wijze aan bod. De PO-lijn krijgt vorm in beroepsopdrachten, in ieder semester één, waarin steeds een thema centraal staat. De beroepsopdrachten omvatten onderwijskundige en pedagogische kennis en vaardigheden én vakdidactiek, met daarnaast ook studieloopbaanbegeleiding en onderzoeksvaardigheid. Deze elementen worden sterk verweven met de praktijk van de stageschool van de student. Elke opleiding geeft de beroepsopdrachten een eigen vakspecifieke kleur, waardoor de algemene theorie uit de generieke kennisbasis en de vakdidactiek geïntegreerd zijn én aan de beroepspraktijk gekoppeld worden via

de opdrachten en producten. De beroepsopdrachten, plus een generieke module Ontwikkelingspsychologie in jaar 1, bestrijken de gehele generieke kennisbasis. De eindtermen en beoordelingscriteria voor de professionele

ontwikkelingslijn zijn opleidingsoverstijgend vastgesteld, waardoor er naar het scholenveld eenheid van opleiding is. De beroepsopdrachten in schema:

jaar	semester	beroepsopdracht	thema
1	1	BO-1	Leren in Nederland
	2	BO-2	Lesgeven, het begin
2	1	BO-3	Leren van leerlingen en effectieve interactie in de les
	2	BO-4	Kritisch gebruik maken van een vakmethode
3	1	BO-5	Verschillen tussen leerlingen en differentiatie in de les
	2	-	(minor)
4	1	BO-6	Leraar in de context van de school
	2	-	(lio-praktijkonderzoek)

Werkplekieren

De leerlijn werkplekieren (WPL) beoogt de doorlopende ontwikkeling van de competenties door de student in de schoolpraktijk. Per leerjaar zijn alle zeven competenties uitgewerkt in leerdoelen voor WPL, aansluitend op de focus van het betreffende jaar. De algemene WPL-leerdoelen,

aangevuld met persoonlijke leerdoelen, bepalen de leeractiviteiten van de student op de school. De leerdoelen zijn ook de basis voor de beoordeling van WPL. In onderstaand schema staat de opbouw van de leerlijn in omvang (ects en dagen) per jaar en de inhoudelijke focus.

Jaar	ects	omvang op school	inhoudelijke focus
1	6	één sem. 1 dag/wk	breed kennis maken met de school, met leerlingen, met het werk van de docent; beginselen van het lesgeven.
2	12	heel jaar 1 dag/wk	ontwerpen en uitvoeren van effectieve lessen, variatie in werkvormen; lesmateriaal kritisch gebruiken
3	12	één sem. 2 dag/wk	omgaan met verschillen tussen leerlingen; ontwikkeling naar zelfstandig lesgeven
4	24	heel jaar 3 dag/wk	zelfstandig functioneren als docent: onderwijs in "eigen" klassen verzorgen met begeleiding op afstand, functioneren als teamlid

De leerlijn WPL hangt nauw samen met de beroepsopdrachten van de professionele ontwikkelingslijn (PO-lijn). De inhoudelijke focus van WPL loopt parallel aan de thema's van de beroepsopdrachten. De producten die

studenten in de beroepsopdrachten komen tot stand in de schoolpraktijk. Op een aantal opleidingscholen wordt een deel van het onderwijs van de beroepsopdrachten gegeven in de vorm van verdiepingsopdrachten.

Lio-praktijkonderzoek

Doel van dit onderzoek is dat studenten laten zien dat zij hun eigen onderwijspraktijk systematisch kunnen onderzoeken, dat zij een verbinding kunnen leggen tussen de algemene kennis (theorie) en de kennis vanuit hun dagelijkse onderwijspraktijk en dat zij op basis van dit onderzoek hun praktijk kunnen verbeteren. Het lio-praktijkonderzoek is het eindpunt van de onderzoekslijn in de opleiding, het systematisch opbouwen van onderzoeksvaardigheden door het uitvoeren van kleinere onderzoeken in alle voorgaande jaren als onderdeel van de PO-lijn.

Afstuderen en supervisie

Hierin wordt de student ondersteund en begeleid bij het afronden van alle onderdelen van de afstudeerfase en het aantonen van zijn bachelorniveau. De supervisie is gericht op de persoonlijke professionele ontwikkeling als docent in het lio-traject (WPL in jaar 4).

Onderdelen in het oude curriculum

In het curriculum wat tot 2015-2016 wordt afgebouwd, komen nog de volgende 'oude' onderdelen voor:

In de modules Algemene Beroepsvoorbereiding (ABV) komen de onderwerpen van de generieke kennisbasis aan bod (niet geïntegreerd met vak/vakdidactiek). In metawerk komen de ervaringen en kennis uit de verschillende curriculumlijnen samen; de student integreert praktijk en theorie, reflecteert op zijn ontwikkeling en legt die in vast zijn portfolio.

Koppeling van het curriculum aan de praktijk

Op onderstaande wijze worden delen van het curriculum in de schoolpraktijk of in nauwe samenwerking met de schoolpraktijk uitgevoerd.

- *Werplekieren* wordt uiteraard volledig in school uitgevoerd (totaal 54 ect). Op opleidingsscholen wordt gewerkt met leerwerktaken, waarin het leerproces van de student wordt gecombineerd met een nuttige opbrengst voor de school. Verder functioneert op opleidingsscholen een schoolgroep: geregelde bijeenkomsten met als doel het leren van de studenten te ondersteunen en te verdiepen.
- *Lio-Praktijkonderzoek* in jaar 4 vindt plaats in de school (9 ect). Op academische opleidingsscholen wordt waar mogelijk dit onderzoek ingepast in de onderzoeksagenda van de school.
- *Beroepsopdrachten* in de professionele ontwikkelingslijn: deze bevatten altijd een sterke praktijkcomponent. Binnen

de beroepsopdrachten is er geen specifieke afbakening in studiepunten mogelijk tussen wat de student op het instituut dan wel de school doet; theorie op het instituut en praktijkinput vanuit de schoolsituatie zijn nauw vervlochten en beide voorwaardelijk voor het kunnen maken van de producten waarop de student wordt beoordeeld. Omdat theorie- en praktijkinput van even groot gewicht zijn komt per beroepsopdracht 50 % voor rekening van het instituut en 50 % voor de schoolpraktijk. Van beroepsopdracht 6 kan gesteld worden dat dit 70 % is: deze beroepsopdracht wordt met beperkte theorie-ondersteuning op de HvA grotendeels door de LiO-student zelf op zijn school vorm en inhoud gegeven.

Dit wil zeggen dat van de beroepsopdrachten in totaal 19 ect in school wordt gerealiseerd.

- *Les op locatie* is een uitvoeringswijze van de beroepsopdrachten BO-2, 3 en 5 die op (erkende) opleidingsscholen gestalte krijgt. De theorielessen van de beroepsopdracht vinden op de HvA plaats, de verdiepingsopdrachten worden op de school uitgevoerd. In bijeenkomsten op de school worden thema's inhoudelijk uitgediept en voeren studenten daaraan gekoppelde praktijkopdrachten uit. Instructie, begeleiding en een deel van de beoordeling worden in nauwe samenwerking met schoolleiders op de school uitgevoerd. Studenten die geen les op locatie volgen maken weliswaar verdiepingsopdrachten, maar voeden deze met hun individuele praktijkervaring op hun stageschool, zonder de door de school georganiseerde bijeenkomsten en praktijkopdrachten. De opleidingsscholen leveren door les op locatie een groter aandeel in de realisering van de beroepsopdrachten; zonder dat dit nauwkeurig valt te kwantificeren mag dit op 70 % van de studiepunten van de betreffende beroepsopdrachten gesteld worden. In totaal komt het aandeel van de schoolpraktijk in de beroepsopdrachten dan op 23 ect.
- *Vak & vakdidactiek*: hierin komen vakdidactische opdrachten voor die door de student in de schoolpraktijk, nl. op zijn stageschool, uitgevoerd moeten worden. Deze vormen een relatief beperkt deel van de modules vak & vakdidactiek, nl. gemiddeld genomen 5 %. Dit komt neer op 5 ect.

In totaal wordt dus circa 87 ect, en in het geval van les op locatie 91 ect, in de schoolpraktijk of in nauwe samenwerking met de schoolpraktijk uitgevoerd. Dat komt neer op circa 40 respectievelijk 43 % van het majorprogramma van 210 ect.

6.1.4 HOGESCHOOL VAN AMSTERDAM – ACADEMIE VOOR LICHAAMELIJKE OPVOEDING

De ALO stage organisatie

Schoolstage			Blok			
			1	2	3	4
Leerjaar 1	Oriëntatiejaar	Stage PO, VO en bos-driehoek		x	x	x
Leerjaar 2	Hoofd fase 1	primair onderwijs	x	x	x	x
Leerjaar 3	Hoofd fase 2	voortgezet onderwijs	x	x	x	x
Leerjaar 4	Hoofd fase 3	Eindstage	x	x	x	x

EERSTE JAAR

In het curriculum van de opleiding tot leraar lichamelijke opvoeding heeft de stage vooral een oriënterende functie op het toekomstige beroep. Het idee is de studenten zo vroeg mogelijk met de praktijk van het lesgeven te confronteren. Dit doen ze zowel in PO als in VO. De studenten hebben een vaste stagedag in de week.

De studenten werken in **groepjes van vier** waarvan twee leden in PO en twee leden in VO starten. Deze kleine groepjes zullen op de ALO ook veel overleg met elkaar hebben tijdens lessen en tijdens tussenuren. Deze opzet is nieuw voor het eerste studiejaar.

Aan het einde van blok 2, in januari 2014, volgt een stageweek in het VO voor alle vier de studenten uit het groepje op de VO stageschool.

Halverwege blok 3 (zie jaaragenda, na de voorjaarsvakantie) wisselen de studenten van stageplaats.

De studenten die zijn gestart in het PO gaan naar het VO en omgekeerd.

Naast deze stages doen de studenten ook nog een oriëntatiestage in het werkveld van de bosdriehoek.

Op deze wijze doen zij in een breed werkveld hun stage ervaring op.

1 Studiepunt staat voor 28 studiebelastinguren.

Studiepunten : in blok 2 drie STP, blok 3 drie STP en blok vier ook 3 STP. De BOS stage staat voor twee STP.

TWEEDE JAAR

De studenten lopen stage in het primair onderwijs. Vier blokken van drie STP.

DERDE JAAR

Aan het einde van het derde leerjaar kunnen studenten goed georganiseerde, veilige en leerzame lessen geven aan de verschillende groepen, alle typen, in het voortgezet onderwijs.

Hierbij moet men denken aan groepen uit zowel de onderbouw als de bovenbouw en in het brede spectrum van vmbo-kader-gemengd-tl, havo en vwo.

Hierbij gaan wij uit van loopt 't, lukt 't en leert (leeft) 't. en de 4 sleutels van het basisdocument VO. Alle bewegingsdomeinen (alle leerlijnen) komen hierbij aan bod. Er wordt gedifferentieerd gewerkt in een intensieve les, waarbij de student goed contact maakt en overzicht houdt. Daarnaast wordt er in vergelijk met het tweede leerjaar van de student een nog groter appèl gedaan op de kerntaken verantwoord en professionaliseren.

Het heeft onze voorkeur de student deel te laten nemen aan alle activiteiten die een professionele docent lichamelijke opvoeding, met betrekking tot het lesgeven in de schoolsituatie doet. Dat de student toewerkt naar een niveau van lesgeven die het mogelijk maakt om de eindstage te beginnen. Dat het praktisch handelen met de theorie verbonden wordt. Tijdens het voortgangsgesprek, assessment aan het einde van het derde jaar wordt beoordeeld of de student startbekwaam is voor de eindstage.

	Onderwerp
Blok 1 week 1	Oriëntatie
Blok 2 week 1-7	Stagebezoek Tussenevaluatie
Blok 3 week 1	tussenevaluatie bij de instituutsbegeleider
Blok 3 week 1	tweede bezoek
Blok 4 week 7	eindbeoordeling en beoordeling van de stagemap

Eisen VO-stage jaar 3

- De student loopt in blok 1+2 + 3 één dag stage en in blok 4 twee dagen
- De student geeft minimaal vier lessen per dag les aan een hele klas.
- De student observeert minimaal één uur per dag.
- De student is zoveel mogelijk op de stagedagen, het hele jaar door, op de stageschool aanwezig.
- Per blok staan er 3 studiepunten voor de stage. Dit staat gelijk aan drie keer 28 studiebelastinguren, maakt 84 studiebelastinguren per blok.
- Elke derdejaars student kan op de stagedag gedurende een schooljaar tweemaal ingeschakeld worden bij door de ALO georganiseerde evenementen.
- De student voert alle stageopdrachten uit en plant dit samen met de stagedocent.
- De student zorgt ervoor dat bij aanvang van de stage zijn verwachtingen, doelen en competenties met de stagebegeleider worden besproken en verwerkt in de stagemap.
- De student is medeverantwoordelijk voor het afspreken van twee bezoeken.
- De student is verantwoordelijk voor het bijhouden van de stagemap dat uiteindelijk deels toegevoegd wordt aan het portfolio.
- De student maakt van elk bezoek van de instituutsbegeleider een verslag en voegt dit verslag toe aan zijn portfolio. Het verslag dient te worden ondertekend door de instituutsbegeleider
- Alle lessen worden voorbereid met gebruikmaking van het lesvoorbereidingsformulier.

Afhankelijk van de competenties van de student wordt in overleg met de stagebegeleider een verdeling gemaakt tussen verschillende schooltypen (vmbo onderbouw en bovenbouw, havo/vwo onderbouw en bovenbouw).

Studiepunten

periode	aantal punten
Blok 1	3
Blok 2	3
Blok 3	3
Blok 4	3

VIERDE JAAR

Het onderwijs in het laatste studiejaar van de ALO (jaar 4) bestaat uit 30 studiepunten in het MAJOR deel van de opleiding en 30 studiepunten in een gekozen MINOR.

De Major wordt ingevuld door de volgende onderdelen;

- de eindstage + supervisie   18 studiepunten
- het afstudeeronderzoek   12 studiepunten

De student voert voor de Eindstage activiteiten uit op de volgende terreinen:

- A. groeps-/klasgebonden taken (met name lesgeven)
- B. school-/organisatiegebonden taken (taken voor de sectie/de school)
- C. buitenschoolse activiteiten (begeleiding en organisatie)
- D. verslaglegging in stagemap, uitwerking competentieopdrachten en schriftelijke bewijzen voor behalen deeltaken, beroepstaken en eindcompetenties.

De maandag t/m de donderdag zijn beschikbaar voor activiteiten in de stage.

De student maakt in eerste instantie, in overleg met de ALO instituutsbegeleider en beide stageplaatsen (minor en eindstage) een keuze voor een lint-, dan wel een blokstage.

In het geval van een lintstage worden vervolgens de dagen verdeeld over de beide stageplaatsen.

In alle gevallen moet de planning zodanig gemaakt worden dat de vrijdag voor onderwijsactiviteiten op de ALO beschikbaar blijven. Tijdens het studiejaar kan er door de ALO incidenteel een beroep gedaan worden op een extra dag voor onderwijsactiviteiten.

Wat de keuze van de school betreft is de student verplicht om een school te kiezen met als keuze PO of VO. Voor elke andere vorm van onderwijs in de eindstage moet de student toestemming vragen aan het stagebureau van de ALO.

In het geval van een lintstage is het uitgangspunt dat de student twee volledige dagen per week aanwezig is op de school en daar minimaal acht uur per week lesgeeft aan verschillende groepen.

Bij een blokstage is het uitgangspunt dat de student vier volledige dagen per week aanwezig is op de school en minimaal zestien uur per week lesgeeft aan verschillende groepen.

De tijd die beschikbaar blijft voor activiteiten op de ALO wordt besteed aan het deelnemen aan supervisie bijeenkomsten, het afstudeeronderzoek of het volgen van de gekozen minor.

STAGE schema ALO AMSTERDAM 2014 – 2015

	Semester 1		Semester 2	
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Propedeuse Jaar (280 studenten)	Geen stage	Stage viertallen	Stage viertallen	Stage viertallen
4 klassen dinsdag 4 klassen donderdag	Vorbereiden op de stage	Twee studenten starten in het primair onderwijs en 2 studenten starten in het voortgezet onderwijs, Na de voorjaarsvakantie wisselen deze groepjes. In januari is er een stageweek VO. In dit jaar is er ook een zwemstage van vijftien uur.		
Studiepunten			6	3
Contracten, urenstaat en beoordeling gaat via de SLB-er naar het stagebureau -> punten doorgeven				
BOS stage	Studenten lopen individueel BOS stage = 2 STP (SLB-er)			
BOA week	Studenten gaan naar de Ardennen = 1 STP (teamleider jaar 1)			
Bezoek	Geen bezoek			
Contact	Via student, nieuwsbrief, mail, telefoon, stagebijeenkomst			

Tweede Jaars (150)	Stage Tweeallen	Stage Tweeallen	Stage Tweeallen	Stage Tweeallen
5 klassen maandag	In dit jaar wordt de stage volbracht in het primair onderwijs			
Studiepunten		6		6
Contracten, urenstaat en beoordeling gaat via de instituutsbegeleider naar het stagebureau -> punten doorgeven				
Bezoek	Twee stagebezoeken, bij voorkeur in blok 2 en blok 3 en door de SLB-er			
Contact	Via student, nieuwsbrief, mail, telefoon, stagebijeenkomst			
Vrije studiepunten: 2 vrije studiepunten, competentiegericht inzetten met SLB-er				
Extra: vijf dagen stage speciaal onderwijs, zwemstage en negen uur lesgeven aan kleuters				

Derde Jaars (150)	Stage Individueel	Stage Individueel	Stage Individueel	Stage Individueel
Woensdag 5 klassen	In dit jaar wordt de stage volbracht in het voortgezet onderwijs. In het brede spectrum van vmbo -> vwo plus de zwemstage			
Studiepunten		6		6
Contracten en urenstaat, beoordeling gaat via instituutsbegeleider naar het stagebureau -> punten doorgeven				
Bezoek	Twee stagebezoeken, bij voorkeur in blok 2 en blok 3 en 4			
Contact	Via student, nieuwsbrief, mail, telefoon, stagebijeenkomst			
Vrije studiepunten : 2 vrije studiepunten, competentiegericht inzetten met SLB-er				

Vierde jaars + oudere jaars	Stage Individueel	Stage Individueel	Stage Individueel	Stage Individueel
EINDSTAGE	Keuze voor lint of blokstage in PO, VO of SO			
Studiepunten	18 studiepunten totaal individueel doorgeven			
Contracten en urenstaat en beoordeling gaat naar het stagebureau -> punten doorgeven				
Bezoek	Twee stagebezoeken			
MINORSTAGE	Keuze voor lint of blokstage			
Studiepunten	totaal 30 studiepunten individueel doorgeven			

1 STP = 1 studiepunten (staat voor 28 uren)

6.1.5 HOGESCHOOL INHOLLAND

In de volgende paragrafen wordt aangegeven welke visie ten grondslag ligt aan het curriculum van de tweedegraadsopleidingen Inholland en hoe daarmee wordt gewerkt om de leraar van de 21e eeuw werkelijkheid te laten worden.

Visie tweedegraadslerarenopleidingen Inholland

De tweedegraadslerarenopleidingen bevinden zich op dit moment in een zeer dynamische werkveld. Die dynamiek is gelegen in de eisen die de overheid en de samenleving stelt aan de vakinhoudelijke en didactische kwaliteit van de leraren van nu en die van de toekomst. De (terechte) eisen aan de lerarenopleidingen wordt steeds strenger waarbij de

opleidingsprogramma's moeten inspelen op de vraag naar een steeds grotere flexibiliteit, een hoger opleidingsniveau en waarbij de bekostiging van de overheid achterblijft en het studiesucces/rendement moeten stijgen. De ontwikkelingen in het werkveld zijn daarbij zodanig dat de lerarenopleidingen daarop moeten participeren qua samenwerkingsverbanden maar ook qua didactische en pedagogisch concepten die ze de leraar in opleiding en de zittende leraren moeten aanbieden om het fenomeen inductie, uitmondend in levenlang leren, vorm en inhoud te geven.

In de onderstaande tabel worden de gewenste ontwikkelingen kort geded.

Van	Naar
Focus op initieel onderwijs	Focus op levenlang leren tijdens de uitoefening van het beroep leraarschap. Aandacht voor flexibel deeltijd onderwijs
De wetende leraar	De lerende leraar
Persoonlijke professionele ontwikkeling	Samenhangend professionaliseringsbeleid van individu en betrokken instellingen. Zeggenschap van werkveld over opleidingen
Consumentenmodel	Partnerschapsmodel
Aanbod	Vraag
Weinig beweeglijk	Flexibel en ondernemend
Beperkte kwaliteitsambities	Esprit de corps
Onderwijs en onderzoek	Onderwijs, onderzoek en begeleiding
Gekende bekostiging	Financiering onder druk

Leraar van de 21e eeuw

Met bovenstaande keuzes wordt het opleiden van de leraar van de 21e eeuw mogelijk. Een leraar die gegeven de actuele vraagstukken in het maatschappelijke en educatieve veld aan kan en de volgende (nieuwe) vaardigheden heeft:

- bereidt studenten/leerlingen voor op een maatschappij waarin communicatie, samenwerken, creativiteit, en kritisch denken een belangrijk gegeven is
- maakt van het laten leren van studenten/leerlingen met hun toenemende diversiteit een kracht
- is ict-vaardig
- helpt studenten/leerlingen vooral om zichzelf en blijvend te leren

- integreert (ook) vaardigheden in het onderwijs die op de eigen instelling niet-direct voorhanden zijn en gebruikt daarvoor actief het netwerk om de gevraagde vaardigheden wel beschikbaar te stellen voor de studenten/leerlingen.

Op basis hiervan zijn ook onderzoeklijnen van het opleidingsinstituut gekozen waaraan ook de student actief bijdraagt: *Teaching, learning & technology*, Pedagogische opdracht, Inclusief onderwijs, en Taal in interactie. Uitgangspunt is dat onderwijs- en onderzoekthema's samen met de regionale partners worden uitgewerkt.

Opleidingsprofiel

Bovenstaande visie is vertaald in het opleidingsprofiel en leidt tot een kenmerkend profiel van de afgestudeerde tweedegraads leraar van Inholland.

De tweedegraads lerarenopleidingen van Inholland hebben als doel om de beginnende beroepsbeoefenaar op te leiden tot startbekwaam (bevoegd) leraar vo/bve die in de 21e eeuw wordt gevraagd en die in staat is zichzelf verder te ontwikkelen tot expert. Door de keuze van zijn afstudeerrichting verkrijgt hij bovendien gespecialiseerde vaardigheden om leerlingen in het beroepsgericht onderwijs of juist die van de onderbouw van havo en vwo, te begeleiden met hun studieloopbaan.

Studenten leren tijdens de opleiding over de grenzen van hun eigen schoolvak heen te kijken en vakoverstijgend te denken en in teams te werken waardoor ze ook in staat zijn om leerlingen te begeleiden bij het werken aan vakoverstijgende projecten. Het voordeel voor leerlingen is dat het onderwijs voor hen betekenisvoller en aantrekkelijker is, want natuurlijker en daardoor beter aansluitend bij de huidige, complexe samenleving. In de uitwerking ervan wordt gekozen voor een multi- en interdisciplinaire benadering waarbij de samenhang wordt uitgewerkt in betekenisvolle thema's waarbij activerende werkvormen mogelijk zijn. Studenten hebben verder een goed ontwikkeld taalgevoel en zijn in staat elke leerling passend onderwijs te bieden en op zoek te gaan om het onderwijs voortdurend kwalitatief te versterken met gebruik van de nieuwste inzichten omtrent m.n. passend onderwijs, opbrengstgericht werken, didactische vaardigheden en ict. Omdat onderzoeksmatig denken en handelen wordt gezien als professionele leerstrategie om kritisch naar het eigen handelen en de bestaande onderwijspraktijk te kijken, is de onderzoeksleerlijn vanaf de start in het curriculum terug te vinden.

De aankomende professional moet bij het leren in staat worden gesteld het kennen en het praktisch handelen, het kunnen, effectief te integreren. Het vraagt onderwijs dat actief, betekenisgericht, toepassingsgericht is en dat zelfstandig en samenwerkend leren van de student bevordert.

Het curriculum is gericht op het verbinden van de voorwaardelijke kennis en vaardigheden in zowel de leeromgeving van het instituut als die van de praktijk. Competentiegericht onderwijs kent als basis een visie op leren waarbij het verwerven van alleen kennis niet toereikend is. De voortdurend veranderende beroepssituaties dwingen

tot professioneel denken en te handelen om deze het hoofd te kunnen bieden. Enerzijds draait het in toenemende mate om leervaardigheden, om levenlang leren, en anderzijds om ethisch verantwoord, duurzaam professioneel handelen. Alleen vaardig zijn in leren leren en het toepassen van kennis is onvoldoende: onze samenleving vraagt in toenemende mate persoonlijkheid, integriteit, rekenschap afleggen en transparantie. Ook persoonlijkheidsontwikkeling is dus van wezensbelang voor de hbo'er.

Om bovenstaande te bereiken tijdens de opleiding tot leraar neemt de praktijk (werkplekleren) een centrale positie in. De leeropbrengsten van de student opgedaan in de opleiding helpen hem bij het competent handelen in de praktijk. Andersom zijn de leeropbrengsten en ervaringen door de student opgedaan in de praktijk cruciaal bij het motiveren en het verder ontwikkelen van zijn kennis en inzichten. Competent handelen in de praktijk betekent aldus dat de student in wisselende contexten de juiste keuzes weet te maken. Vanuit de praktijk zal de student gestimuleerd moeten worden te reflecteren, verder te kijken dan de concrete dagelijkse problemen en te proberen deze te doorzien en in een breder verband te plaatsen, zodat zelfgestuurde, verdere ontwikkeling mogelijk wordt. Gedurende de opleiding zal dit steeds meer vanuit de student zelf komen.

In het huidige, competentiegerichte onderwijs staat het professioneel en adequaat leren handelen van de toekomstige leraar centraal. Een essentieel kenmerk van professionals is dat zij handelen op basis van kennis die zij vergaren tijdens hun opleiding, tijdens hun werk, door studie of via bij- en nascholing. De kennisbasis vormt het fundament voor professioneel handelen in de praktijk. Voor het 'kunnen' kennen we de beroepscompetenties. Voor het 'kennen' kunnen we sinds 2010 een beroep doen op de landelijke Kennisbasis die bij een aantal vakken landelijk worden getoetst. Deze kennisbases (en de eventueel aanwezige landelijke toetsen) hebben de lerarenopleidingen in Nederland gezamenlijk opgesteld. De Kennisbasis is in twee delen opgesplitst, enerzijds die van het schoolvak (vakkennis) en anderzijds die van het pedagogisch-didactische domein (de generieke kennis).

Competenties worden ontwikkeld in een cyclisch proces van verdieping, verbreding en verrijking. Dat betekent dat een student voortdurend werkt aan de zeven competenties om op basis hiervan de steeds in moeilijkheidsgraad oplopende

beroepstaken uit te kunnen voeren. De ontwikkeling tot startbekwaam professional verloopt gefaseerd waarbij de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de student gedurende de opleiding toenemen, de complexiteit van

situaties tijdens het praktijkleren toenemen en hij steeds zelfstandiger moet optreden. De opleiding is in die zin dus concentrisch opgebouwd, wat in onderstaand schema is weergegeven.

Criterium	Niveau		
	Niveau 1: beroepsgeslacht (P-fase)	Niveau 2: Professionaliseringsbekwaam (Afstudeerbekwaam)	Niveau 3: Startbekwaam (Eindgetuigschrift)
mate van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid	begeleiding en docent-gestuurd (docentensturing)	onder begeleiding naar steeds meer zelfstandigheid (begeleide zelfsturing)	zelfstandig en zelfverantwoordelijk (zelfsturing)
mate van complexiteit van de context	eenvoudig en overzichtelijk	complexere situaties	vrijwel volledige (authentieke) complexiteit
mate van volledigheid van de handeling	observeren, oriënteren, assisteren en verwoorden	analyseren (van aangereikte theorie), plannen, uitvoeren, evalueren	toepassen, evalueren, standpunt bepalen, verwoorden

Niveau beroepsgeslacht

Bij afronding van de eerste fase (jaar 1) wordt het niveau 'beroepsgeslacht' bereikt en mag worden verwacht dat de student met positief gevolg kennis heeft gemaakt met het beroep en in staat is de opleiding met succes af te ronden binnen de tijd die daar voor staat. In die zin is dus de geschiktheid voor het beroep vastgesteld.

De student verwerft hier de competenties die het hem mogelijk te maken met directe instructie te opereren als uitvoerder van onderwijs en in mindere mate ook als ontwerper van eigen onderwijsactiviteiten. De onderzoekscompetenties blijft beperkt tot een eerste kennismaking met de onderzoekscyclus en het verwerven van basale onderzoeksvaardigheden o.a. door het doen van literatuuronderzoek in het kader van het verwerving van expliciete kennis. Als lerende professional werkt hij aan vaardigheden op het gebied van reflectie en zelfsturing, gericht op toepassing binnen zijn eigen de opleiding (incl. praktijkleren). Bij het behalen van deze fase voldoet de student tevens aan de eisen die moeten voorkomen dat hij met een 'bindend (negatief) studieadvies' (BSA) de opleiding moet verlaten.

Niveau professionaliseringsbekwaam

De tweede fase (jaar 1-2) wordt niveau 'professionaliseringsbekwaam' genoemd en is hij geschikt om een bijvoorbeeld een gemotiveerde keuze te maken voor

de te volgen afstudeerrichting.

In deze fase verwerft de student de competenties die hem vooral in staat stellen met een behoorlijke mate van zelfstandigheid te opereren als uitvoerder en ontwerper van onderwijs. Als onderzoeker in de praktijk levert hij een bijdrage aan het praktijkgericht onderzoek en voert hij beperkt zelfstandig een (klein) praktijkgericht onderzoek uit. De competenties van teamlid en begeleider spitsten zich toe op de samenwerking met medestudenten. Als lerende professional bouwt hij aan vaardigheden op het gebied van reflectie en zelfsturing, hoofdzakelijk gericht op toepassing binnen de eigen opleiding, maar wordt dit ook duidelijk zichtbaar in de kwaliteit van zijn reflectie en sturingsvaardigheden in de praktijk.

Niveau startbekwaam

Bij afronding van de afstudeerfase wordt het niveau van 'startbekwaam professional' bereikt. Op dat moment beheerst hij alle competenties die van een startbekwaam docent vo/bve verwacht mogen worden en heeft zich de gespecialiseerde bekwaamheden in de onderwijssoorten van de gekozen afstudeerrichting eigen gemaakt. Hij is nu in staat zich zelfstandig en zelfsturend in de beroepspraktijk verder te ontwikkelen.

In de Onderwijs- en examenregeling (OER) zijn de drie niveaus met bijbehorende gedragsindicatoren waarop competenties en rollen moeten zijn bereikt, uitgewerkt.

Makro-rooster tweedegraadsopleiding geschiedenis (Studiejaar 2014-2015)

Jaar 1 (fase beroepsgeschied)

Onderwijsperiode 1	Onderwijsperiode 2	Onderwijsperiode 3	Onderwijsperiode 4
Oriëntatie op studie en beroep (3 ec, aw)	Praktijk periode 1.2 (3 ec, aw)	Praktijk periode 1.3 (3 ec, aw)	Praktijk periode 1.4 (3 ec, aw)
Onderwijssysteem (2 ec, s)	Effectieve instructie (1 ec, aw)	Pedagogisch handelen (3 ec, s)	Groepsdynamica (1 ec, s)
Leergebied Mens & Maatschappij (2 ec, aw)	Literatuuronderzoek (2 ec, aw)		Observatieonderzoek (2 ec, aw)
Werken met historische bronnen (3 ec, s)	Leergebied: Basiskennis aardrijkskunde (3 ec, s)	Leergebied: Basiskennis geschiedenis (3 ec, s)	Leergebied: Europese samenwerking (3 ec, aw)
Oude geschiedenis (5 ec, s)	Middeleeuwse geschiedenis (3 ec, s)	Vroegmoderne geschiedenis (3 ec, s)	Moderne geschiedenis (5 ec, s)
	Geschiedenisdidactiek (3 ec, aw)	Industriële Revolutie (3 ec, s)	Taaltoets (1 ec, s)

Jaar 2 (fase professionaliseringsbekwaam)

Onderwijsperiode 1	Onderwijsperiode 2	Onderwijsperiode 3	Onderwijsperiode 4
Praktijk semester 2.1 (6 ec, aw)		Praktijk semester 2.2 (6 ec, aw)	
Klassenmanagement 1 (1 ec, aw)	Educatieve ICT (2 ec, aw)	Toetsen en beoordelen (2 ec, aw)	Klassenmanagement 2 (1 ec, aw)
Leergebied: Oorlog, vrede en mensenrechten (3 ec, aw)	Leren en leerprocessen (2 ec, aw)	Betekenisvol leren (2 ec, aw)	Leergebied: Toerisme (3 ec, aw)
Politieke stromingen (5 ec, s)	Ontwerponderzoek (4 ec, aw)		Opstand en Gouden Eeuw (5 ec, aw)
	Leergebied: Natuurrampen (3 ec, aw)	Leergebied: Globalisering (3 ec, aw)	
Dekolonisatie (3 ec, aw)	De Eerste Wereldoorlog (3 ec, s)	Romeins imperialisme (3 ec, s)	De Reformatie (3 ec, s)

Jaar 3 (fase professionaliseringsbekwaam)

Onderwijsperiode 1	Onderwijsperiode 2	Onderwijsperiode 3	Onderwijsperiode 4
Praktijk semester 3.1 (7 ec, aw)		Praktijk semester 3.2 (4 ec, aw)	Vrije keuze
Diversiteit (2 ec, s)	Leerlingbegeleiding (1 ec, aw)	Leergebied: Azië (3 ec, aw)	Vrije keuze
Survey onderzoek (3 ec, aw)	Passend onderwijs in de klas (2 ec, s)		
Taalgericht vakonderwijs (2 ec, aw)	Casestudy (3 ec, aw)	China in de 20e eeuw (3 ec, aw)	Vrije keuze
Verdieping kennisbasis (5 ec, aw)	Historisch denken (5 ec, s)	De Duitse bezetting (4 ec, s)	
		LKT geschiedenis (1 ec, s)	

Jaar 4 (fase startbekwaam)

Onderwijsperiode 1	Onderwijsperiode 2	Onderwijsperiode 3	Onderwijsperiode 4
Praktijk semester 4.1 (10 ec, aw)		Afrondende praktijk (18 ec, aw)	
Werken in de schoolcontext (5 ec, aw)	Visie op onderwijs (5 ec, aw)	Eindassessment startbekwaam (2 ec, aw)	
<i>Definitievoorstel praktijkonderzoek</i>		Praktijkonderzoek afstudeerfase (10 ec, aw)	
Holocaust (5 ec, aw)	Sociale geschiedenis (5 ec, aw)		

Praktijkleren

Bij het 'samen opleiden' in de Opleidingsschool lopen het leren op het opleidingsinstituut en het leren in de onderwijspraktijk in elkaar over. Dit is zichtbaar in het curriculum van de tweedegraadsopleidingen van Inholland doordat 65 studiepunten worden verworven in de praktijklijn (geel gearceerd in bovenstaand curriculumoverzicht¹⁷) en waar het merendeel van de 57 studiepunten van de onderwijskunde/pedagogiekljn, incl. praktijkleerlijn (oranje-bruin in het overzicht) in nauwe samenwerking met de opleidingsscholen worden ingevuld en soms ook aldaar

worden uitgewerkt (bijvoorbeeld het praktijkonderzoek). Omdat het vak- en leergebied-onderwijs (groen in het schema) naast basale vakkennis vooral gericht is op het verwerven van (vak)didactische vaardigheden spelen hier de werkplekervaringen van de student op de Opleidingsschool een cruciale rol. Bij de afronding van de praktijklijn en het eindassessment zijn de opleidingsscholen bovendien nauw betrokken (als adviseur, veldassessor of examiner). Bovendien kent de examencommissie ook een lid uit het werkveld.

¹⁷ In dit geval het curriculum van de tweedegraads opleiding geschiedenis. Het basisstramien geldt voor alle opleidingen.

6.2 Algemene beroepsvoorbereiding (ABV)

Alle studenten nemen deel aan Algemene Beroeps Voorbereiding (ABV) op locatie. Het karakter van werkplekieren (WPL) is oriënterend; geschiktheid voor het beroep, voorbereiden op het lesgeven, ondersteunende werkzaamheden in de school. In de praktijk geven deze studenten in hun eerste jaar lessen of delen ervan. Er is een samenhang tussen ABV op locatie en het werkplekieren. Voor de tweedegraads studenten wordt in het kader van de curriculumherzieningen op de lerarenopleidingen vanaf schooljaar 2013/2014 ABV vervangen door Les op Locatie gerelateerd aan de beroepsopdrachten. De partnerscholen hebben de vrijheid om de ABV passend bij de eigen schoolcontext vorm te geven.

Schoolgebonden bijeenkomsten

In de themabijeenkomsten (nu circa tien per jaar) verdiepen de studenten zich in thema's op het gebied van algemene

beroepsvaardigheden en thema's die specifiek voor de desbetreffende school zijn, zoals: de zorgstructuur, omgang met diversiteit binnen de leerling populatie of thema's die rechtstreeks verbonden zijn aan de pedagogisch-didactische visie van de school.

Experts van de school en/of instituutsopleiders worden in de regel ook bij de uitvoering van bijeenkomsten betrokken.

Intervisie

De groep studenten vormt een intervisiegroep. Onder begeleiding van een geschoolde intervisor, vaak de schoolopleider en eventueel de instituutsopleiders, bespreken de deelnemende studenten op methodische wijze persoonlijke leervragen met elkaar die betrekking hebben op het leren leraar worden.

	FREQUENTIE	THEMA'S
CSG JAN ARENTSZ	Wekelijkse intervisie-bijeenkomsten voor de eerste jaars.	Oriëntatie, logboek en reflectie, Leren in Veiligheid, werkpleinen, lesfases, lesplanformulier, LT effectief prijzen, schoolcultuur, wat word er van je verwacht op school en instituut, hoe observeer je, objectieve observaties, anonieme verslaglegging, beeld van de leerling, beeld van je vak, beeld van een docent, Startopdracht bij de 5 rollen van de leraar: Hoe denk jij de rol als gastheer/vrouw te willen vertolken, gekoppeld aan observaties, gewenst -, ongewenst - en grensoverschrijdend gedrag
	10 x een bijeenkomst voor studenten (dagdeel)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opening kennismaking 2. Lesplanformulier, lesplannen en voorbereiding Leerdoelen, Lesdoelen, koppeling eerste pagina van het lesplanformulier met de lesopzet. 3. Peter Teitler Ouderavond voor ouders VMBO leerlingen over Leren in Veiligheid, Daarna een aparte bijeenkomst met studenten en Peter Teitler nav zijn boek "Lessen in orde" over klassenmanagement 4. Leren leren 5. OBIT, RTTI, JACademics, Taalbeleid, studievaardigheden, verwijzing naar Marzano, en Miedema, Kolb, Ebbens en Ettekoven Klassenmanagement en conflicthantering 6. Zorgstructuur van de school olv de zorgcoördinator Contacten met ouders, instanties buiten de school, communicatielijnen en taakverdeling. Oriëntatie op je docentenrol aan de hand van een aantal cases 7. Activerende didactiek 8. Gedragsstoornissen / gespreksvaardigheden en hoe hiermee om te gaan in de klassensituatie.olv de zorgcoördinator VMBO 9. Beoordelen en beoordeelt worden Onder leiding van de instituutsopleider Training en uitleg over het beoordelingsformulier. Zicht op eigen ontwikkeling 10. Evaluatie en afsluiting

	FREQUENTIE	THEMA'S
PCC	<p>9 a 11 grote bijeenkomsten, hier worden de studenten van alle locaties verwacht</p> <p>1 à 2 wekelijkse intervisiebijeenkomsten (1e jaars wekelijks)</p>	<p>School- en praktijkgerichte onderwerpen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Doen van onderzoek en de toegang tot opdrachtgever en begeleider. 2. Pesten, signaleren en aanpakken, wie doet wat? 3. Praten met je lijf, actieve benadering vanuit de sport. 4. Hoe mail, bel , praat, je met ouders en andere betrokkenen, wat zijn PR afspraken en alles wat daarbij hoort. 5. Bijzondere leerlingen, lezing vanuit het veld. 6. Hoe verloopt het keuzeproces voor afdelingen en vakken, taak van de decaan. 7. Hoe verloopt de begeleiding van rugzakleerlingen, wie doet wat. 8. Hoe train je het geheugen, hoe werkt het. 9. Waarden normen discipline matrix 10. Maak samen eens een model-les voor niet jouw vak. 11. Klassenmanagement, orde, incidenten
JAC. P. THIJSSÉ	<p>1e jaars: wekelijks</p> <p>Oudere jaars: Circa tien thema-bijeenkomsten,</p> <p>Intervisie-bijeenkomsten (eerste en tweedegraads studenten gescheiden),</p> <p>start- en slotbijeenkomst</p>	<p>De onderwerpen en opdrachten voor de eerstejaars zijn gerelateerd aan de doelstellingen van WPL1: Zicht krijgen op het vak; het beroep, de school.</p> <p>Onderwerpen (voor de hogere jaars) zijn school- en praktijkgericht:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. startbijeenkomst 2. de eerste les; presenteren; 3. praktijkonderzoek; 4. wat maakt je een goede leraar, 5. ouderavond; 6. reflecteren; 7. positief pedagogisch klimaat; 8. leerlingen met lastig gedrag; 9. leerlingen met een stoornis; 10. RTTI.
TRINITAS COLLEGE	<p>Wekelijkse Intervisie-bijeenkomst 60 minuten</p> <p>11 thema-bijeenkomsten</p>	<p>De onderwerpen en opdrachten voor de eerstejaars zijn gerelateerd aan de doelstellingen van WPL1: Zicht krijgen op het vak; het beroep, de school.</p> <p>Onderwerpen (voor de hogere jaars) zijn school- en praktijkgericht:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. startbijeenkomst 2. reflectie als ontwikkelingsmiddel, 3. lesvoorbereiding 4. instructie en klassenmanagement, 5. rapportvergaderingen en ouderavonden, 6. Interactie met leerlingen , 7. voorbereiding beoordeling en pop, 8. het leren van leerlingen, 9. activerende didactiek. 10. voorlichting door zorg coördinator, 11. voorlichting schooldecaan.

	FREQUENTIE	THEMA'S
ECL	<p>Wekelijkse intervisie-bijeenkomsten van een uur</p> <p>8x per jaar een themabijeenkomst van 2 à 3 uur</p>	<p>Maandelijks (augustus – april) themabijeenkomst:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. school specifieke thema's (bv leren 1 leren 2, topweken enz.) 2. verschil: lesbegin /lesstart; lesdoel/leerdoel en klassenmanagement; 3. groepsindeling; (activerende) werkvormen / samenwerkend leren; 4. oudergesprekken; zorgleerlingen 5. video-interactieve begeleiding en reflectie 6. feedback geven én ontvangen; 7. conflicthantering; motivatie; 8. rolontwikkeling en competenties;
KAJ MUNK	<p>Er wordt gewerkt in drie groepen studenten, elke groep heeft een blokkuur in het rooster staan op de woensdagmiddag of de donderdagmiddag. Het eerste blok start met een frequentie van elke week, daarna met een gemiddelde van 1 keer per 2 weken. Later in het jaar met tussenpozen van 3 á 4 weken. Verder is er 1 à 2 uur per keer intervisie en begeleiding in portfolio.</p>	<p>We werken zoveel mogelijk vraag-gestuurd en verwerken daarin de theorie, zodat het bij de praktijk kan komen. Daarin komen de onderwerpen aan de orde als:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. visie en onderwijs, 2. warm en duidelijk, 3. de eerste 5 minuten en de laatste 5 minuten, 4. lessenseries/activerend leren, 5. klassenmanagement, 6. roos van Learey, 7. reflectie, 8. kernkwadranten, 9. de zorg, 10. intrinsieke motivatie, 11. mentoraat, 12. oudergesprekken, 13. cijfergeving, 14. pedagogische rol, 15. onderzoek, 16. omgaan met ongewenst gedrag, 17. straffen en belonen, 18. portfolio en de competenties, 19. videoanalyse en intervisie, 20. vergaderingen (rapport/team), etc.

H 7

Onderzoekprogramma studenten

7. Onderzoekprogramma studenten

Het uitgangspunt van de AONHW is dat elke onderwijsprofessional (ook) over een onderzoekende houding en onderzoekvaardigheden hoort te beschikken. Dat betekent dat docenten zich tijdens hun beroepsuitoefening steeds de vraag moeten stellen of dat wat zij doen en hoe zij dat doen, wel het beste is voor de leerling(en). Om die vraag te kunnen beantwoorden, moet elke docent bezig blijven om kennis over het (eigen) onderwijs te verzamelen en te beoordelen op relevantie.

Het is belangrijk dat studenten al tijdens hun opleiding onderzoekvaardigheden opdoen en een onderzoekende attitude ontwikkelen, die zij gedurende hun professionele loopbaan verder kunnen uitbouwen. Daarom neemt afstudeeronderzoek binnen de AONHW een bijzondere

plaats in. De onderzoeksonderwerpen sluiten – als men binnen een academische Opleidingschool zijn opleiding volgt – uiteraard aan bij de eigen vragen en interesses van de student, maar moeten bovendien passen binnen de ontwikkelagenda van het team en de Opleidingschool waar hij/zij op dat moment in opleiding is. Tijdens hun stage dragen studenten dan ook actief bij aan bijeenkomsten van het schoolteam door hun onderzoeksopzet te bespreken, en resultaten en de mogelijke gevolgen voor de praktijk te delen. Hiermee versterken zij zowel hun eigen ontwikkeling als die van de school.

7.1 Visie op onderzoek

De AONHW is een samenwerkingsverband in ontwikkeling. Het doel is dat de verbinding tussen de onderzoeksvragen van studenten, de onderzoek- en ontwikkelagenda van de school en de onderzoeksagenda van het instituut steeds sterker wordt. Dit gebeurt in verschillende ontwikkelingsfasen, die de partners elk in hun eigen tempo doorlopen.

Het uitgangspunt van het onderzoek binnen de AONHW is dat onderzoek doen een professionaliseringsstrategie is die zowel gericht is op de ontwikkeling van leraren (in opleiding) als op de ontwikkeling van scholen. Dat betekent dat het onderzoeksprobleem altijd herkenbaar moet zijn voor de school en tegelijk relevant voor de individuele leraar (in opleiding). In de praktijk zien we vier verschillende niveaus waarin sprake is van een toenemende mate van koppeling:

1. De onderzoeksvraag heeft een verbinding met de ontwikkeling van de student.
2. De onderzoeksvraag heeft een verbinding met de

ontwikkeling van de student en met de ontwikkelagenda/schoolontwikkeling van de school.

3. De onderzoeksvraag heeft een verbinding met de ontwikkeling van de student, met de ontwikkelagenda/schoolontwikkeling en de onderzoeksagenda van de Opleidingschool.
4. De onderzoeksvraag heeft een verbinding met de ontwikkeling van de student, met de ontwikkelagenda/schoolontwikkeling en de onderzoeksagenda van de Opleidingschool, en met de onderzoeksagenda van het opleidingsinstituut.

Hierbij zijn niveau (1) en (2) de minimale vereisten voor onderzoek binnen een Academische Opleidingschool. De laatste twee niveaus zijn niveaus waar wij naar streven.

7.2 Onderzoeksthema's

Onderzoek binnen de AONHW is georganiseerd rond thema's die zijn afgeleid van de onderzoekagenda's van scholen en instituten. Ieder onderzoek draagt bij aan kennis over het thema.

Door de samenwerkingspartners binnen de AONHW zijn de volgende thema's vastgesteld:

1. Recht doen aan verschillen tussen leerlingen
2. Verbetering van onderwijsrendement/studiesucces

3. Verbetering van onderwijskwaliteit en toetsing
4. Ontwikkelen schoolbrede onderzoekende cultuur
5. Verbetering van de leeromgeving van (aanstaande) leraren en lerarenopleiders

Bijdragen aan dit laatste onderzoeksthema moeten worden gezien als bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de kwaliteit van de Academische Opleidingsschool.

7.3 Onderzoekslijnen instituten

7.3.1 VRIJE UNIVERSITEIT – ULO

Uitgangspunten

De lerarenopleiding van de VU (ILO) duurt 12 maanden, kent 60 studiepunten en start in september en februari. Tijdens deze opleiding voert de student praktijkonderzoek in de school uit: onderzoek waarbij op een systematische wijze in interactie met de omgeving antwoorden verkregen worden op vragen die ontstaan in de eigen onderwijspraktijk en gericht zijn op verbetering van deze praktijk.

Opbouw programma

De uitvoering van het praktijkonderzoek vindt op de VU plaats in het laatste leerjaar van de student. Studenten voeren hun onderzoek in groepjes van twee uit en presenteren aan het einde een poster over hun onderzoek. Het programma gedurende het studiejaar ziet er als volgt uit:

Introductiedag: aan het begin van het studiejaar staat centraal: wat is praktijkonderzoek, waarom doen we het en er wordt een start gemaakt met een onderzoeksplan.

De dag bestaat uit drie onderdelen:

Introductiecollege

Posterpresentaties: studenten uit een eerder cohort presenteren onderzoek

Werkcollege: onder begeleiding van een docent gaan groepjes thema's verkennen, een onderwerp kiezen en een eerste aanzet tot een onderzoeksplan uitwerken.

Twee weken later: deadline concept onderzoeksplan.

Na 1 maand: intervisiebijeenkomst 1 (op het instituut).

Onderwerp: methodologie en instrumenten, plus uitwerken onderzoeksplan.

Na 2 maanden: Intervisiebijeenkomst 2 (instituut).

Onderwerp: data-analyse.

Na 3 maanden: Intervisiebijeenkomst 3 (instituut).

Onderwerp: schrijven van een artikel.

Een maand voor de deadline: Posterpresentatie van het onderzoek.

Afronding: deadline definitieve versie artikel in showcase.

Het artikel heeft een omvang van 2000-3000 woorden exclusief bijlagen en dient zo geschreven te zijn dat het in principe geschikt is om te publiceren of in een vakblad voor docenten.

Onderwerpen

Binnen het Onderwijscentrum wordt onderzoek gedaan binnen een aantal verschillende thema's. Studenten dienen hun praktijkonderzoek in dat kader uit te voeren. De huidige onderzoeksthema's zijn:

Project 1: Woorden leren

Project 2: Literaire competentie

Project 3: Leesvaardigheid

Project 4: Excellent Leraarsgedrag is te leren!

Project 5: Leren denken en nabespreken

Project 6: Effecten van feedback bij toetsen

- Project 7: Toepassing van nieuwe media in de klas
 Project 8: Diagnose en remediatie van begrips- en vaardigheidsproblemen, fast feedback
 Project 9: Effectief gebruik van practicum en onderzoek
 Project 10: Concept cartoons en onderzoeken in basisschool en voortgezet onderwijs
 Project 11: Activerende lesmethoden
 Project 12: de onderzoekende houding van leraren

Gebruikte methode

Donk, van der C. & Lanen, van B. (2012), Praktijkonderzoek in de school. Bussum: Coutinho

7.3.2 UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM – INTERFACULTAIRE LERARENOPLEIDING

Opbouw programma

De lerarenopleiding van de UvA (ILO) duurt 12 maanden, kent 60 studiepunten en start in september en februari. Voor voltijdstudenten is het jaar opgebouwd uit vier perioden van gelijke lengte; het deeltijdprogramma omvat drie semesters. Voor zowel voltijd- als deeltijdstudenten omvat de onderzoekscomponent twee opdrachten:

Ontwerpenonderzoek: waarbinnen een gedegen lessenserie (onderwijsontwerp) wordt gemaakt, uitgevoerd en op effectiviteit geëvalueerd (onderzoeksontwerp). Studenten worden ondersteund middels colleges. De cursus wordt voorbereid door een introductiecollege aan het einde van het voorafgaande semester.

Profielproduct: waaraan studenten op een onderzoeksmatige manier aan een opdracht voor school- en/of schoolvakontwikkeling werken. Studenten worden ondersteund bij het tot stand brengen van het profielproduct middels ondersteunende theoriecolleges. Bij het maken van hun Profielproduct krijgt de student twee begeleiders toegewezen: één op locatie, aangewezen door de opdrachtgever (of het is de opdrachtgever zelf), en één vanuit de ILO, aangewezen door de profielcoördinator.

Organisatie

Het ontwerponderzoek

Naar aanleiding van een door de student ingebrachte ontwerpvrage of ontwerpwnens, die hij onderbouwt met empirische gegevens, ontwerpt de student een lessenserie van minimaal vier lessen. Daarin laat hij zien in staat te zijn

om op basis van een heldere en valide probleemanalyse een didactisch antwoord in stelling te brengen en een aantrekkelijke, effectieve lessenreeks te maken. De student stelt empirisch vast in hoeverre het ontwerp voldoet aan de vooraf geformuleerde ontwerpdoelen.

De student doorloopt het ontwerpproces in vier fasen: (1) de definitiefase, (2) de ontwerpfase, (3) de uitvoeringsfase, en (4) de evaluatiefase. Elke fase wordt afgesloten met een paper.

Voor Ontwerponderzoek worden in totaal vijf papers geproduceerd. Elke paper doet verslag van een fase van het ontwerpproces:

Paper 1 - ontwerpplan, met ontwerphypothese en ontwerpregels.

Paper 2 - educatief ontwerp (de ontwerplessen, inclusief leerlingenmateriaal, docentenhandleiding).

Paper 3 - onderzoeksontwerp; opzet van het onderzoek, de onderzoeksinstrumenten waarmee de werking van het ontwerp in kaart wordt gebracht.

Paper 4 - verslag en analyse van de uitvoering van de lessen en het verzamelen van het onderzoeksmateriaal.

Paper 5 - verslag en analyse van de uitkomsten van het ontwerponderzoek. Bespreking, terugkoppeling naar onderzoeksvraag en probleemstelling

Het profielproduct

Met het profielproduct bekwaamt de student zich in het functioneren in een andere rol dan die van pedagoog-didacticus en vakdocent. Hij werkt op een onderzoeksmatige manier aan een opdracht m.b.t. school- en/of schoolvakontwikkeling; dit studieonderdeel is tegelijkertijd een verdieping in de rol van de docent als onderzoeker (onderzoekscompetentie). Deze rol past academisch gevormde eerstegraads docenten bij uitstek. De student wordt geacht een belangrijke rol te kunnen vervullen in het planmatig werken aan en evalueren van school- en vakontwikkeling. Het profielproduct bestaat uit twee delen: (1) het maken van een plan van aanpak en (2) het maken van een product. Het profielproduct moet een oplossing bieden, of op zijn minst een oplossingsrichting, voor een school- of vakgebonden vraagstuk c.q. ontwikkelwens.

De student werkt vanuit een opdracht die hij zelf verwerft op school of bij een instelling. Het onderzoek draagt het kenmerk van praktijkonderzoek (onderzoek ten behoeve van een praktijkvraag) in een sociaalwetenschappelijke

onderzoekstraditie. De opdracht waaraan de student werkt, is gekoppeld aan het functioneren op één van de volgende profielen:

- (Curriculum-)ontwikkelaar
- Leerlingbegeleiding
- Organisatie en beleid
- Cultuur- en erfgoededucatie.

Profiel 'Ontwikkelaar'

De ontwikkelaar ontwikkelt een (onderdeel van een) curriculum in opdracht: in opdracht van een school, een vakvereniging, een onderzoeker - enzovoort. Het ontwikkelwerk heeft meer om het lijf dan het ontwerpen van een aantal lessen, en gaat dus een stap verder dan Ontwerpen. De ontwikkelaar legt over dat product en de gevolgde werkwijze verantwoording af aan zowel de opdrachtgever (school, vakvereniging, onderzoeker) als de opleiding. Daarnaast beschrijft de student wat is gedaan om de implementatie van het ontwikkelwerk te bevorderen.

Profiel 'Begeleider'

Een van de taken van de leraar is om problemen in het leerklimaat (bijvoorbeeld als gevolg van leermoeilijkheden en faalangst) te herkennen en er adequaat op reageren. Daarnaast overziet hij of zij het leefklimaat, de omgang met leerlingen onderling en beïnvloedt dit in positieve zin.

Profiel 'Organisatie'

In dit profiel verdiept de student zich in organisatiestructuren en in trends daarin. Er wordt daarbij vooral aandacht besteedt aan implementatieproblematiek. Veel scholen blijken weinig innoverend, terwijl je zou verwachten dat instituten die het leren van leerlingen beogen zelf schoolvoorbeelden van lerende organisaties zijn. De student krijgt inzicht in hoe dat komt, en wordt geprikkeld zijn eigen positie te bepalen en zijn eigen rol te nemen.

Profiel 'Cultuur en erfgoededucatie'

De docent in opleiding met het profiel cultuur en erfgoededucatie werkt afhankelijk van de gekozen rol van ontwikkelaar of organisator aan de competenties 3, 5, 6 en 7.

Gebruikte methode

Verhoeven, N. (2010). *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Amsterdam: Boom onderwijs.

7.3.3 HOGESCHOOL VAN AMSTERDAM – ONDERWIJS EN OPVOEDING

Uitgangspunten

Het praktijkgericht onderzoek dat studenten doen, leert hen in de eerste plaats dat zij bij elke stap in een veranderingsproces dat gericht is op het verbeteren van (het handelen in) de praktijk, kennis nodig hebben. Een tweede belangrijk inzicht is een besef van wat kennis eigenlijk is. Een derde belangrijk inzicht is dat er verschillende manieren zijn om aan deze kennis te komen.

Er is in het beroepsbeeld van HvA-studenten een duidelijke relatie tussen reflectieve vaardigheden en een onderzoekende houding en kennis en vaardigheden op het gebied van onderzoek. Met het inzetten van reflectieve vaardigheden krijgen onder meer de opbrengsten van het inzetten van onderzoekskennis en -vaardigheden betekenis voor het eigen handelen. In de opleidingen van het domein staan reflectieve vaardigheden centraal in de zogenaamde professionele leerlijnen en niet in de onderzoeksleerlijnen.

Binnen de opleiding is een vertaling gemaakt naar drie ijkpunten voor het toepassen van een onderzoekende houding en onderzoekskennis en -vaardigheden:

1. Het beroepsbeeld van de student;
2. De methodologie van praktijkgericht onderzoek als basis voor de inhoud van de curricula;
3. De opbouw en integratie van de leerlijn praktijkgericht onderzoek in de curricula van de verschillende opleidingen: op welke wijze sluit het aanleren van onderzoeksvaardigheden en -kennis goed aan bij de ontwikkelingsfasen van studenten gedurende hun studie?

Voor het leren verbinden van het kunnen vinden en benutten van beschikbare kennis en het kunnen analyseren van de eigen praktijk en de gewenste verbetering daarin, staat in het curriculum de interventiecyclus centraal (Van Strien, 1986; Verschuren, 2009; 2012). Het leren denken en werken volgens deze interventiecyclus leert studenten om veranderingsprocessen in de praktijk systematisch aan te pakken en te funderen met onderzoeksresultaten. De interventiecyclus is te beschrijven als een model voor het oplossen van verbeterproblemen, met de volgende opeenvolging van stappen: Probleemanalyse-Diagnose-Oplossingsvoorwaarden-Interventieplan-Uitvoering-Evaluatie (Verschuren, 2009, p. 159-163). De student kiest voor zijn (afstudeer) onderzoek minstens een en hooguit enkele stappen uit de interventiecyclus om nader te onderzoeken.

Opbouw programma

Studenten binnen de tweedegraads lerarenopleiding volgen een traject van vier jaar (voltijd). Gedurende die vier jaar doorlopen studenten vier fasen van onderzoek doen. Een student dient de vier ontwikkelingsstadia te doorlopen in het leren doen van onderzoek om zelf als professioneel onderzoeker in de praktijk te kunnen werken. Voor onze studenten is het vierde niveau, het niveau van professioneel onderzoek (volledig methodologisch ondersteunde en methodologisch verantwoorde uitvoering van onderzoek) niet relevant. De studenten dienen uiteindelijk in staat te zijn om beschikbaar onderzoek te benutten en dit te verbinden aan de eigen praktijk.

De opbouw van het onderzoeksprogramma binnen de opleiding ziet er als volgt uit:

Jaar 1: elementair onderzoeken. Type onderzoek: probleemanalytisch en/of diagnostisch onderzoek.

Jaar 2: doelgericht onderzoeken. Type onderzoek: probleemanalytisch, diagnostisch en ontwerpgericht.

Jaar 3: benutten van onderzoek. Type onderzoek: ontwerpgericht onderzoek, implementatieonderzoek en evaluatie.

Jaar 4: afstudeeronderzoek. Type onderzoek: de student kiest een of een combinatie van enkele typen onderzoek om bij te dragen aan een gewenste verbetering in de praktijk.

Het LiO-praktijkonderzoek in het vierde jaar vindt plaats in het tweede semester.

Onderzoeksprogramma

Binnen het Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding zijn op dit moment drie centrale onderzoeksprogramma's geformuleerd, waarbinnen lectoren, docenten en studenten actief zijn. Studenten kunnen een belangrijke rol spelen bij het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek door te participeren in kenniskringen en het uitvoeren van deelonderzoeken binnen de drie programma's:

- De pedagogische functie binnen onderwijs en opvoeding
- Onderwijsleerprocessen en hun opbrengsten
- Professionalisering van leraren en pedagogen

7.3.4 HOGESCHOOL INHOLLAND

Uitgangspunten

Juist omdat het gaat om het onderzoekend handelen in relatie tot de beroepspraktijk is het belangrijk om het onderzoekend vermogen gedurende het hele opleidingstraject te ontwikkelen. Er is dan ook gekozen om de onderzoekslijn geïntegreerd binnen de onderwijskundige en pedagogische thema's te positioneren. De programmalijn onderwijskunde/pedagogiek vormt onderdeel van het generieke deel van de opleiding en wordt door alle studenten gevolgd mits zij geen vrijstellingen hebben. Binnen de onderzoekslijn leren de studenten op methodische wijze antwoorden te vinden op vraagstukken en problemen uit de beroepspraktijk. Daarnaast doen studenten binnen de vak- en leergebieden ook onderzoekservaringen op in vormen van onderzoek die aan bepaalde kennisdomeinen zijn gerelateerd.

De onderzoekscompetentie wordt ontwikkeld in vijf 'leeronderzoeken' waarbij in de loop van het traject sprake is van niveauontwikkeling. Dat niveau wordt bepaald aan de hand van drie aspecten:

- Complexiteit van onderzoek en/of context waarin het onderzoek wordt gedaan;
- Zelfstandigheid bij het ontwerpen, uitvoeren en verantwoorden van onderzoek;
- Omvang van het onderzoek en volledigheid van het doorlopen van de onderzoeksacyclus.

De onderzoeksacyclus vormt de rode draad en tegen die achtergrond worden alle activiteiten afgezet die in de onderwijskundige / pedagogische thema's worden ondernomen. De student doorloopt een aantal keren de onderzoeksacyclus, waarbij telkens een ander accent ligt op specifieke onderdelen van de cyclus. Uitgaande van het model van de onderzoeksacyclus ligt in het begin van het opleidingstraject het accent op het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het leren onderkennen en formuleren van onderzoekbare vragen. Later in het opleidingstraject wordt ingegaan op dataverzameling, data-analyse en interpretatie. Het doel is dat de student tijdens zijn afstudeeronderzoek aantoont dat hij zelfstandig een verantwoord onderzoek kan uitvoeren op hbo-niveau.

Opbouw programma

Leerjaar 1 – periode 2: Literatuur- of bronnenonderzoek naar een onderwijskundig vraagstuk dat relevant is voor de beroepspraktijk van leraren.

Product: Een onderzoeksverslag op basis van geformuleerde vragen en uitgevoerde literatuurstudie.

Leerjaar 1 – periode 4: Observatieonderzoek gericht op het eigen pedagogisch handelen .

Het opzetten van een observatieonderzoek op basis van verkennend literatuuronderzoek en het leren observeren als een methode voor dataverzameling.

Product: Verslaglegging observatieonderzoek incl. observatieschema en videofragment met ontwikkel/ verbeterpunten.

Studiejaar 2 – periode 2 en 3: Ontwerpgericht onderzoek gericht op het vergelijken van didactische strategieën op bruikbaarheid in de eigen onderwijspraktijk .

Product: Probleemanalyse en onderwijsontwerp inclusief evaluatie-instrument, data-analyse en onderzoeksrapportage

Studiejaar 3 – periode 1: Surveyonderzoek waarin een beperkt kwantitatief onderzoek wordt gecombineerd met een kwalitatieve component (verkennend literatuuronderzoek).

Product: Onderzoeksverslag.

Studiejaar 3 – periode 2: Een casestudy binnen de thematiek van passend onderwijs en zorgontwikkeling gericht op de zorgvraag van een leerling en de ondersteuning die daarbij passend is waarbij gebruik wordt gemaakt van verschillende methoden voor dataverzameling (bronnenonderzoek, interviewen)

Product: Een aanpak gericht op het in kaart brengen van de zorgvraag van een leerling en de ondersteuning die daarbij passend is en een daarop gerichte aanpak met een theoretische onderbouwing.

Afstudeeronderzoek: Type onderzoek is afhankelijk van de onderzoeksvraag. De student dient het type onderzoek te verantwoorden. De student verwerft een opdracht, stelt een definitieplan op (go/no) en een onderzoeksplan op (go/no

go) en nadat het plan is goedgekeurd volgt de uitvoering en het opstellen van de rapportage. De opbrengsten van het onderzoek worden gepresenteerd op de (stage)school.

De studenten werken in afstudeerkringen met ondersteuning van onderzoeksbegeleiders.

Product: Een onderzoeksrapportage met advies / product en een presentatie op de (stage)school.

Organisatie

Studenten werken aan hun onderzoek in een afstudeerkring.

Een afstudeerkring bestaat uit een aantal studenten en één of meer onderzoeksbegeleiders. Bij het werken in afstudeerkringen is het nadrukkelijk de bedoeling dat de studenten elkaar actief steunen en waar mogelijk samenwerken (ook al werkt iedereen aan zijn/haar eigen onderzoek). Er worden met regelmaat bijeenkomsten georganiseerd waarbij de studenten materiaal presenteren en elkaar van feedback voorzien.

Er zijn zeven afstudeerkringen:

1. Zorgontwikkeling: zorgstructuren leerling- en docentgedrag.
2. Didactiek en begeleiding: studieloopbaanbegeleiding, differentiëren, pedagogisch klimaat, (deel) leerplanontwikkeling, beroepsdidactiek.
3. Waardengericht onderwijs: levensbeschouwing, culturele diversiteit, burgerschap.
4. Educatief gebruik van ict: ict en leerprocessen, ict en de docent.
5. Mens en Maatschappij: vakoverstijgend lesgeven, vakdidactiek.
6. Taal didactiek: leesvaardigheid, schrijfvaardigheid, spreekvaardigheid, taalsteun in eigen vakgebied, samenwerking taal- en vakdocenten.
7. Mens en Natuur: vakdidactiek bètavakken, doorlopende leerlijn rekenen en rekendidactiek, practicum nask

Gebruikte methodes

Donk, van der C. & Lanen, van B. (2012), Praktijkonderzoek in de school. Bussum: Coutinho.

Verhoeven, N. (2010). Onderzoeken doe je zo! Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

7.4 Resultaten van het onderzoek

Het onderzoek levert niet alleen een gedegen onderzoek-verslag op dat voldoet aan de (wetenschappelijke) eisen die daaraan gesteld worden vanuit de opleiding. In het eindproduct van het onderzoek is ook duidelijk te zien hoe het onderzoek paste binnen de Opleidingsschool en het team waarin is gewerkt. Studenten laten bijvoorbeeld zien dat zij de ontvangen feedback hebben verwerkt in de uitvoering en rapportage van het gehele onderzoek en zij zijn in staat om te reflecteren op de betekenis van de uitkomsten van hun onderzoek voor de eigen beroepsopvatting en het

handelen als leraar. Bovendien is te zien hoe de gesprekken en bijeenkomsten op de school eruit hebben gezien en wat hiermee is gedaan binnen de school. En liefst reflecteert de student op de betekenis van het onderzoek voor het (praktijk)wetenschappelijk debat.

Dit stelt dus eisen aan de studenten, en aan de omgeving waarin zij zich bevinden. Studenten maken bij het doen van onderzoek dan ook deel uit van een onderzoeksteam op de Opleidingsschool en worden begeleid door geschoolde onderzoekdocenten én onderzoekers.

7.5 Taken en verantwoordelijkheden van de student¹⁸

De student

- kiest op basis van beschrijving van de onderzoek-/ontwikkelagenda van de opleidingsscholen van AONHW welk thema van welke school het beste past bij de eigen interesse/verlegenheidsituatie.
- bespreekt de keuze voor een stageschool vanwege het thema van de school met de begeleider van het instituut, om zo ook de inhoudelijke ondersteuning vanuit het instituut te kunnen waarborgen.
- formuleert op basis van een concrete (eigen) verlegenheidsituatie/interesse een probleemstelling en onderzoeksvraag die verbonden zijn met zijn eigen ontwikkeling én de vraagstukken/thema's binnen de school.
- is zich bewust van/wordt gewezen op de kennis vanuit de opleiding (studiemateriaal en experts) die hij in kan zetten om zijn onderzoek vorm te geven.
- zorgt dat de onderzoeksbegeleider vanuit het instituut en de inhoudelijke expert binnen het eigen instituut of partnerinstituut om tafel zitten (of per mail contact hebben).
- speelt een rol bij het veranderingsproces binnen de school en het team waarbij hij vanwege zijn onderzoek betrokken is. Voor de masterstudent is, indien mogelijk, een meer actieve/leidende rol weggelegd.
- draagt actief bij aan de regelmatige bijeenkomsten van het schoolteam door tussentijdse en ruwe data te delen (t.b.v. ontwikkeling van zowel student als de school). Stemt af met de schoolbegeleider indien deze momenten niet of onvoldoende zijn gepland.
- laat zien dat de ontvangen feedback/inbreng is verwerkt in de uitvoering en rapportage van het gehele onderzoek.
- geeft in de conclusies en aanbevelingen van het eindproduct een persoonlijke reflectie op de betekenis van de uitkomsten van het onderzoek op de eigen beroepsopvatting en het handelen als leraar.
- laat in het eindproduct zien hoe de gesprekken/bijeenkomsten op de school eruit hebben gezien en wat hiermee is gedaan binnen de school.
- reflecteert in het eindproduct op de betekenis van het onderzoek voor de praktijk en zo mogelijk het (praktijk) wetenschappelijk debat.

¹⁸ Voor een volledig overzicht van de eisen aan studentonderzoek, zie: *Het Partnerschap AONHW 1' – hoofdstuk 5.3: 'Studentonderzoek in de AONHW – proeve van een kwaliteitskader'*.

H 8

Organisatiestructuur

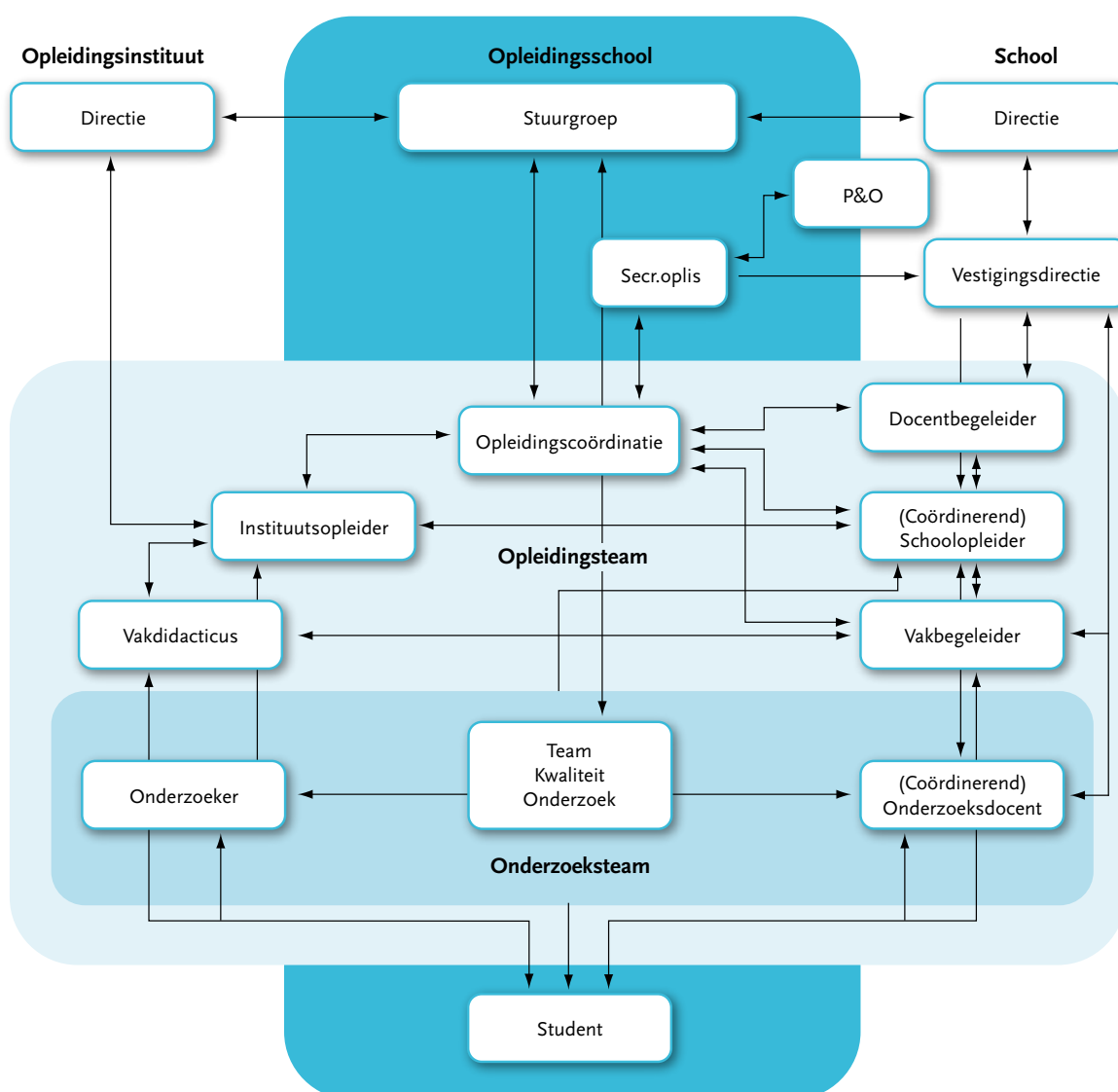

8. Organisatiestructuur

De AONHW is een Opleidingsschool waar de studenten breed ingezet worden in de organisatie en waarbij veel medewerkers van school en instituut betrokken zijn. In onderstaande organisatieschema's is aangegeven hoe de organisatie van de Opleidingsschool opgebouwd is en via welke lijnen afstemming tussen deze deeltaken plaatsvindt.

Voor een uitwerking van de taken en rollen van de in deze schema's genoemde actoren en van de bevoegdheden, de verantwoordelijkheden van stuurgroep, TKO, opleidings- en onderzoeksteams wordt verwezen naar het document 'Het Partnerschap AONHW 1', hoofdstuk 3.

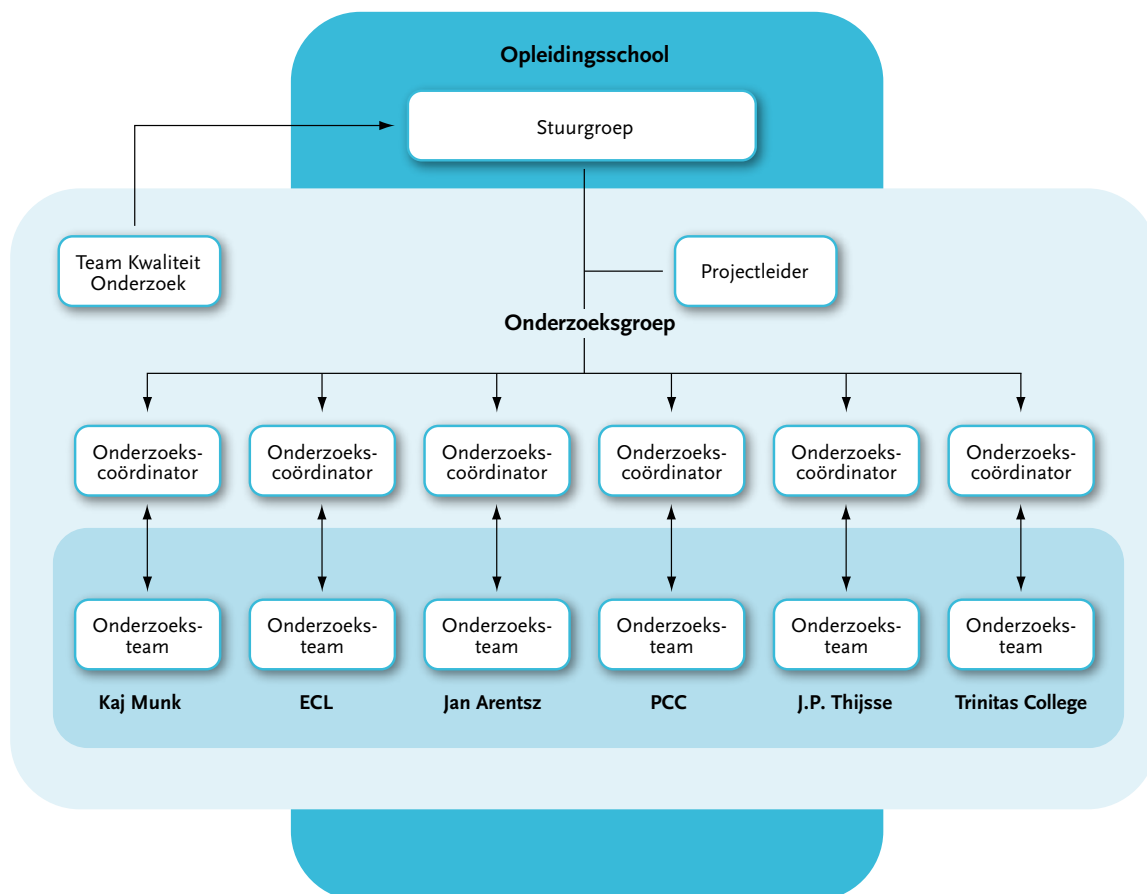
8.1 Opleidingsschool in structuur

NB. Bij onderzoek maakt de student in de uitvoering onderdeel uit van het onderzoeksteam.

8.2 Onderzoek in structuur

In onderstaande figuur staat de organisatie van het onderzoek in de Academische Opleidingschool Noord-Holland West weergegeven.

H 9

Afstemming en communicatie

9. Afstemming en communicatie

9.1 Samenwerkingsovereenkomst

Een goede afstemming van en communicatie tussen alle partijen en betrokkenen is noodzakelijk. In een samenwerkingsovereenkomst worden/zijn met de opleidingsinstituten afspraken gemaakt over welke onderwerpen men wil samenwerken. De AONHW kent momenteel een samenwerkingsovereenkomst met de partnerscholen voor voortgezet onderwijs: CSG Jan Arentsz, Kaj Munk College, Eerste Christelijk Lyceum, Petrus Canisius College, het Trinitas College en het Jac. P. Thijssen College en de instituten voor de lerarenopleiding: Vrije Universiteit (Universtaire Lerarenopleiding), Hogeschool van Amsterdam (Onderwijs en Opvoeding), Hogeschool van Amsterdam (Academie voor Lichamelijke Opvoeding), Hogeschool Inholland (Onderwijs, Leren en Levensbeschouwing) en de Universiteit van Amsterdam (Interfacultaire Lerarenopleidingen).

Het doel van de samenwerking in het partnerschap is gericht op het gezamenlijk opleiden voor het beroep van leraar en de professionalisering van zittend personeel. De partijen willen samenwerken op de volgende terreinen:

- visie en conceptontwikkeling rond de Opleidingsschool;
- ontwikkeling en uitvoering van een competentiegericht duaal en flexibel opleidingsmodel;
- opzetten van een onderzoekinfrastructuur voor onderwijspraktijkonderzoek;
- opzetten en faciliteren van een begeleidingsstructuur;
- opstellen van een ontwikkelingsplan en activiteitenplannen met afspraken over zaken betreffende de instroom en opleiding van personeel en betreffende de professionalisering van zittend personeel;
- kwaliteitszorg;
- scholing en professionalisering van begeleiders en opleiders in de school;
- organisatie, sturing en communicatie;
- beoordeling.

9.2 Afstemming en communicatie

De afstemming en de communicatie wordt door verschillende groepen en mensen verzorgd. De belangrijkste hiervan zijn¹⁹:

- Er is in de stuurgroep op hoofdlijnen van beleid tenminste vier keer per jaar overleg tussen de partners.
- Gemiddeld is er iedere zes tot acht weken voortgangs- en afstemmingsoverleg tussen de coördinerende schoolopleiders respectievelijk de onderzoekcoördinatoren. De regievoerder respectievelijk projectleider academische kop zitten dit overleg voor.
- Over de concrete voortgang van het opleidingstraject en onderzoek is voortdurend afstemming door de coördinerende schoolopleiders respectievelijk onderzoekcoördinatoren met de instituutsopleiders en onderzoekondersteuners / TKO.
- De relatiebeheerder / instituutsopleiders van de instituten onderhouden contact met de (coördinerende) schoolopleiders. In het overleg wordt gesproken over de voortgang van het opleiden van de studenten, de leertaken en leerwerktaken.
- Met de stagecoördinatoren van alle instituten wordt door de coördinerende schoolopleiders gesproken over de stage en de voortgang van de studenten. Tevens wordt de inhoud, de organisatie en de beoordeling geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.
- Vakbegeleiders hebben een aantal bijeenkomsten per jaar. Daar wordt samen met de instituutsopleider en coördinerend schoolopleider de afstemming over het opleidingstraject besproken. Tijdens de bijeenkomsten staat ook intervisie en training op het programma.

¹⁹ Voor een uitwerking van de overlegstructuur wordt verwezen naar het document 'Het Partnerschap AONHW 1', hoofdstuk 3 en de bijlage B.

H 10

Relevante contacten

10. Relevante contacten

naam school of instituut			naam	functie	e-mail adres	telefoonnummer
AONHW	Dhr.	A.J.	Dijkstra	regievoerder	adijkstra@werkkring.nl	072 518 76 24
AONHW	Mw.	M.J.	Rutgrink-Heemskerck	secretariaat	mrutgrink@ja.nl	072 518 76 24
AONHW	Mw.	A.	Post	projectleider en lid projectgroep	a.post@vu.nl	06 20 92 88 31
AONHW	Mw.	C.P.	van Velzen	lid projectgroep	c.p.van.velzen@vu.nl	06 23 29 09 12
CSG Jan Arentsz	Dhr.	D.	Bruinzeel	voorzitter stuurgroep	DBruinzeel@ja.nl	072 518 76 67
CSG Jan Arentsz	Mw.	I.	de Stoppelaar	portefuillehouder OPLIS	idstoppleaar@ja.nl	072 518 76 67
Petrus Canisius College	Dhr.	T.	Heijnen	stuurgroep	t.heijnen@pcc.nu	072 511 22 83
Petrus Canisius College	Dhr.	J.	Dekker	portefuillehouder OPLIS	j.dekker@pcc.nu	
Jac.P. Thijssse College	Mw.	C.	Hylkema	stuurgroep	CHy@jpthijssse.nl	0251 65 25 71
Trinitas College	Dhr.	G.	van Luin	stuurgroep	g.vanluin@trinitascollege.nl	072 571 01 44
Trinitas College	Dhr.	B.	Toebe	portefuillehouder OPLIS	b.toebes@trinitascollege.nl	072 571 01 44
Kaj Munk College	Dhr.	A.	van Steenis	stuurgroep	a.vansteen@kajmunk.nl	023 561 61 98
Eerste Christelijk Lyceum	Dhr.	A.	van der Wal	stuurgroep	a.vanderwal@ecl.nl	023 531 90 42
VU	Dhr.	D.	Kamsma	stuurgroep	d.kamsma@ond.vu.nl	020 598 98 98
HvA O&O	Dhr.	D.	van der Kooi	stuurgroep	d.van.der.kooi@hva.nl	06 21 15 54 57
Inholland	Dhr.	A.	Raven	stuurgroep	arno.raven@inholland.nl	020 495 11 11
UvA/ ILO	Mw.	I.	Schaveling	stuurgroep vertegenwoordigd door VU	w.schaveling@uva.nl	020 525 12 91
HvA ALO	Dhr.	D.	Huitema	stuurgroep vertegenwoordigd door HvA	d.huitema@hva.nl	020 595 34 00
HvA ALO	Dhr.	T.	de Ruijter	stuurgroep vertegenwoordigd door HvA	t.de.ruijter@hva.nl	020 595 34 00
VU	Dhr.	J.	Beishuizen	lid TKO	j.j.beishuizen@vu.nl	
HvA	Dhr.	M.	Snoek	lid TKO	m.snoek@hva.nl	
Inholland	Dhr.	J.	Onstenk	lid TKO	jeroen.onstenk@inholland.nl	
Kaj Munk College	Dhr.	J.	Verhoef	coördinerend schoolopleider	j.verhoef@kajmunk.nl	023 561 61 98
Eerste Christelijk Lyceum	Mw.	H.	Kark	coördinerend schoolopleider	kark@eclh.nl	023 531 90 42
CSG Jan Arentsz	Mw.	E.	Dragt	coördinerend schoolopleider	edragt@ja.nl	072 518 76 90
CSG Jan Arentsz	Mw.	A.	Kooistra	stagecoördinator en schoolopleider	akooistra@ja.nl	072 518 76 23
Petrus Canisius College	Mw.	A.	Boelders	coördinerend schoolopleider	a.boelders@pcc.nu	072 541 03 33
Trinitas College	Mw.	H.	Oostendorp	coördinerend schoolopleider	h.oostendorp@trinitascollege.nl	072 571 01 44
Jac.P. Thijssse College	Mw.	J.	Oosterhuis	coördinerend schoolopleider	jos@jpthijssse.nl	0251 65 25 71

HvA O&O	Dhr.	E.J.	Saathof	instituuftsopleider	e.j.saathof@hva.nl
HvA O&O	Dhr.	H.	Dirks	instituuftsopleider	h.c.dirks@hva.nl
HvA O&O	Dhr.	H.	van den Hogen	instituuftsopleider	j.h.p.van.den.hogen@hva.nl
HvA O&O	Dhr.	G.P.M.	de Goede	instituuftsopleider	g.p.m.de.goede@hva.nl
HvA O&O	Mw.	M.	Lyppens	instituuftsopleider	m.e.lyppens@hva.nl
VU	Mw.	H.	Westbroek	instituuftsopleider	h.b.westbroek@vu.nl
Inholland	Dhr.	N.	de Wilde	instituuftsopleider	niek.dewilde@inholland.nl
Inholland	Mw.	M.	Willering	contactpersoon praktijkonderzoek	Mieke.Willering@inholland.nl
Petrus Canisius College	Dhr.	J.	Dekker	onderzoek- coördinator	j.dekker@pcc.nu
Jac.P. Thijssse College	Mw.	C.	Blaas	onderzoek- coördinator	CBl@jpthijssse.nl
Jac.P. Thijssse College	Dhr.	F.	Haan	onderzoek- coördinator	FHn@jpthijssse.nl
Trinitas College	Mw.	K.	Water	onderzoek- coördinator	k.water@trinitascollege.nl
Kaj Munk College	Dhr.	K.	Loeve	onderzoek- coördinator	k.loeve@kajmunk.nl
Eerste Christelijk Lyceum	Mw.	M.	Wal	onderzoek- coördinator	M.Wal@eclh.nl
CSG Jan Arentsz	Mw.	I.	de Stoppelaar	onderzoek- coördinator	IdStoppelaar@ja.nl
CSG Jan Arentsz	Mw.	D.	Kuip	onderzoek- coördinator	dkuip@ja.nl

H 11

Overzicht documenten en instrumenten Oids

11. Overzicht documenten en instrumenten OidS

NR	NAAM	KORTE OMSCHRIJVING	PLAATS
1	Assessoren opleiding	trainingsdagen voor assessoren	www.hva.nl/evc/trainen-en-certificeren-van-assessoren organisatie in handen van het ADEF Netwerk Assessmentcentra
2	Bekwaamheidsproeven VO/BVE HvA	informatie, beoordelingscriteria, formulieren etc. voor assessoren	https://extranet.doo.hva.nl/nl/bp/Paginas/default.aspx
3	Beoordeling - Checklist ULO Onderwijscentrum -VU	Instrument voor beoordeling van de dio in ontwikkeling	Schoolopleider eerstegraad en secretariaat AONHW in handboek VU
4	Beoordeling van de praktijk van de dio	Instrument: ontwikkelingsgerichte beoordeling van de dio	Schoolopleider eerstegraads en Secretariaat AONHW in handboek VU
5	Beoordelingsformulier voor werkpleklers HVA	Beoordelingsinstrument werkpleklers voor leerjaar 1 t/m 4 voor tussenevaluatie en eindbeoordeling	http://www.doo.hva.nl en secretariaat AONHW
6	Opleidings informatie en beoordelingsformulieren voor vakbegeleiders en schoolopleiders	Opleidingsinformatie en documenten (beoordelingsformulieren, stagegidsen, lesplanformulieren, betalingsafspraken binnen SONF, documenten voor opdrachten, etc)	HvA: https://extranet.doo.hva.nl/nl/stage_werkpleklers/tweedegraads/Paginas/Informatie.aspx HvA – kopopleiding : http://www.hva.nl/onderwijs-opvoeding/oo-onderwijs/kopopleidingen/ ALO: http://www.hva.nl/bewegen-sportvoeding/bsv-stages/academie-voor-lichamelijke-opvoeding/ Inholland: De student is verantwoordelijk voor het ter hand stellen van de benodigde informatie vanuit zijn/haar werkmap VU en UvA: formulieren en informatie wordt jaarlijks per mail ter beschikking gesteld aan de schoolopleider
7	Opleidings informatie en beoordelingsformulieren voor vakbegeleiders en schoolopleiders	Vakdidactische indicatoren voor een aantal vakken van de HvA (in ontwikkeling)	https://extranet.doo.hva.nl/nl/stage_werkpleklers/tweedegraads/Paginas/Vakdidactischeindicatoren.aspx

NR	NAAM	KORTE OMSCHRIJVING	PLAATS
8	Checklist praktijk educatieve minor	Beoordelingsformulier voor een minor student verdeeld in de rollen VU	Schoolopleider eerstegraad
9	Competenties SBL	Bekwaamheidseisen en gedragsindicatoren van de 7 competenties van de SBL, zoals genoemd in de wet BIO	www.onderwijscooperatie.nl
10	Competentiematrix door SPD	Instrument voor het beoordeling van eerstegraadstudenten op basis van de rollen bij de VU	Schoolopleider eerstegraad
11	Competentiewijzer Bachelor of education VO/BVE	Handig instrument voor het verwerven van de competenties van de leraar en hun onderlinge relaties en overzicht kenmerkende beroepssituaties	Hogeschool Inholland en secretariaat AONHW
12	Registratietraject schoolopleiders	Opleiding voor schoolopleiders	VELON http://www.velon.nl/registratie/beroepsregistratie/registratietrajecten
13	Nascholing voor schoolopleiders (VU)	Nascholing schoolopleiders	http://www.psy.vu.nl/nl/opleidingen/overig-onderwijs/contractactiviteiten-onderwijscentrum-vu/opleidingen-opleiders/aanbod-opleidingen/
14	Functie-informatie Docentenbegeleider	Rol en taken van de docentenbegeleider	Secretariaat AONHW
15	Functie-informatie Instituutsopleider	Taakomschrijving en verantwoordelijkheden van de io	Secretariaat AONHW
16	Functie-informatie vakbegeleider	Rol en taken van de vakbegeleider in het mede opleiden in de school	Secretariaat AONHW
17	Functie-informatie coördinerend schoolopleider	Functiebeschrijving: werkzaamheden, bevoegdheden, verantwoordelijkheden	Secretariaat AONHW
18	Functie-informatie schoolopleider	Functie -omschrijving, werkzaamheden, bevoegdheden en verantwoordelijkheden	Secretariaat AONHW
19	Functie-informatie onderzoekcoördinator	Functie -omschrijving, werkzaamheden, bevoegdheden en verantwoordelijkheden	Secretariaat AONHW
20	Handleiding vakdidactiek, studieloopbaanbegeleiding en praktijkdeel HvA Master	Handleiding voor de SPD voor de begeleiding van Masterstudenten	Schoolopleider eerstegraad

NR	NAAM	KORTE OMSCHRIJVING	PLAATS
21	Informatie voor begeleiders op de opleidingsscholen over de educatieve minor van het Onderwijscentrum VU	Leidraad voor begeleiders van minor studenten	Schoolopleider eerstegraad
22	Markt werkpleklers HVA	Draaiboek t.b.v. organisatie markt werkpleklers, 2 x per jaar	Secretariaat AONHW
23	Overzicht onderzoeken	Overzicht van onderzoeken door studenten en docenten	Onderzoekcoördinator
24	Studenten en nieuwe docenten - overzicht	Per leerjaar overzicht nieuwe docenten en begeleiders en overzicht duale en reguliere studenten, opleidingsinstituten, jaar en begeleiding	Secretariaat AONHW
25	Arbeidscontracten duale studenten	Stage-arbeidscontract voor de student en school	P&O betreffende school
26	Themabijeenkomsten duale studenten	Overzicht te behandelen onderdelen: ondersteuning ABV en metawerk leerwerktrajecten	Overzicht data in de jaarplanning, secretariaat AONHW
27	Themabijeenkomsten nieuwe docenten, lio's en dio's	De bijeenkomsten kennen diverse thema's die in workshops worden gegeven met actieve werkvormen	Overzicht in de jaarplanning, en inhoud materiaal op secretariaat AONHW
28	Beroepsopdrachten HvA	Materiaal	Harald Hofmeijer HvA
29	Website AONHW	Diverse informatie over de Opleidingsschool aonhw	www.aonhw.nl